

Tanévnyitó — '95

III. ÉVFOLYAM

7-8. SZÁM

ROMA LAP

1995. JÚLIUS-AUGUSZTUS

ÁRA: 14,50 Ft

HOSSZÚ ÚT

LD
„LUNGO DROM”

OSTAFORDULT

VAL

Kedves Szerkesztőség!

Nagyon-nagyon tetszik a lapotok, és közel áll a szívemhez. Szeretnék véleményt mondani róla. Szívem szerint személyesen szeretném, de sajnos, nem tudom megtenni, mert 21 éves családos anya vagyok, két gyönyörű gyermek édesanyja. A nagyobbik fiam, **Sztojka Marió** öt éves lesz, a második gyerekünk, **Sztojka József** még csak nyolc hónapos. Kúszik, mászik, kapaszkodva feláll, gagyog, szóval, hála a jó Istennek, sokmindent tud. A férjem, **Sztojka Tibor** 26 éves. Asztalos a szakmája, de sajnos, alig tud elhelyezkedni ebben a könnyörtelen világban. Nagyon szeretne egy saját műhelyt, de nincs tőkének, hogy belefogjunk.

Úgy érzem, hogy hozzám is tartozik az LD. A Postafordultával rovat is tetszik, csak több olyan levél, vagy egy külön rovat kellene, ahol családokról írhatnátok. Vagy régen elfelejtett hagyományokról, régi viseletről, cigány hímzésekről és arról, ahogyan 70-80 évvel ezelőtt a cigány asszonyok bevakolták a házukat. Bevallom, én sem ismerem, és a környezetünk sem ismeri a régi hagyományainkat, a régi illemet, de nagyon szeretnék megismerkedni vele. Eltávolodtunk a cigányságunktól, de szeretnénk tudni azt, hogyan éltek elődeink, és szeretnénk ezt fiainknak, gyermekeinknek tovább adni.

Itt, Soltvadkertben is van egy fiatal cigány legény, aki állandóan cifra holmiban jár, és tiszteli,

becsüli a cigányok múltját. Aki meglátja őt, mind azt hiszi, hogy bolond. Pedig ő csak a hagyományt tiszteli, és megpróbálja életben tartani.

Él itt egy köztisztelőben álló parasztember is, aki gyűjti, őrzö a cigány és a magyar hagyományokról szóló írásokat. Jó lenne, ha ezeket az írásos anyagokat közölhetné az újság.

Nagyon tetszenek az újságban megjelenő festmények, reprodukciók, szeretnék még többet látni ezekből.

Szeretném, ha beteljesülne az az álmom: létrejönne egy olyan klub az országban, ahová minden cigány ember örömmel elmenne. A klub a „Mindent látó szem” nevet viselné, úgy érzem, hogy ez a cím felölelné a cigány hagyományokat, foglalkozásokat, a rég elfelejtett szokásokat, a cigány irodalmat és azt a fajta cigány zenét, amelynek hallata az ember szíve megtelik érzélemmel.

Szeretlek titeket, mert ebben a lapban én is élek.

Borsos Aranka

Címlapon: Hargitai Lajos felvétele

ROMA LAP
Megjelenik havonta
a Nemzeti és Etnikai
Kisebbségi Hivatal
támogatásával

Kiadja:
az „Oktatási és
Továbbképzési
Központ”
Alapítvány

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/telefax: (56) 420-110

Főszerkesztő: **Paksi Éva**
Szerkesztő: **Csillei Béla**
Tervezőszerkesztő: **Pozsa József**
Fotóriporter: **Hargitai Lajos**

Felelős kiadó: **Farkas Flórián**

Nyomdai munkák:
REPRÓ STÚDÍÓ Nyomdaipari Egyéni Cég,
Verseghy Nyomda Kft.
Szolnok
ISSN 1216-982X

Enciklopédia

Czinka Panna (1711-1772)

Apja **Lányi János** földbirto-
kos udvari zenésze volt, két
nagybátyja Rodostóban halt
meg – mint a bujdosó Rákóczi
elválaszthatatlan kísérő.

A kis Czinka Panna apja,
hogy lányát taníttassa, rozsnjó
zenészeket fogadott mellé taní-
tón. Tizenöt évesen már fölül-
múlta mestereit – zenekart ala-
pított és egyben családot. Egy
rozsnjó kisbőgősnek nyújtotta
kezét, aki melleleg kovács is
volt. Csakhamar egész Magyar-

országon dicsőítették – meg-
fordult Lengyel- és Oláhor-
szágban is zenekarával. Ő és
bandája férfiruhában járt, ő
maga pipázott is.

Fényes egyenruhában tették
a koporsóba, temetésére a
környék összes urai megjelen-
tek, dicsőítő versezetekben
örökítették meg erényeit. Fiá-
ra tekintélyes vagyont ha-
gyott, mert amit megszerzett
életében, azt nem herdálta el.

(Csemer Géza: **Habiszti**)

Dalolt a veszthelyen

Szomorú vasárnapra ébredt a város,
Az eső esik az utca lucskos, sáros
A főtéren az ács görbe bitót ácsol
Valakire ma a nagyharang rászámol.

A börtön sötét mélyén fiatal rab ül,
Nem szól, csak merengőn maga elé bámul,
A halálra gondol, ő megváltójára,
E földi élet utolsó állomására.

Pedig hogy tudott élni, drága Istenem,
Ahol ő vigadott ott rosszkedv nem lakozott,
Vele volt a féktelen tüzes szerelem,
Mely nyugtalan szívében mindig lobogott.

S most szörnyen ostobán meg kell halnia,
Azért, mert a más jószágát megkívánta,
Ellopta a bírónak legszebb lovait,
S bűnéért itt a városban bűnhődik.

Poroszlókézbe sohasem került volna,
Ha egy alávaló gaz el nem árulja,
S nem fordítja őt a maga hasznára,
Váltságdíjért, a féreg, el nem árulja.

Tekintetéből tüzes harag áradoz,
S megfogadja, ha egyszer megszabadul,
A bosszú, mint törvény, senkit el nem kerül,
Meg nem menekedik senki a büntetéstől.

Haragtól szikrázó mélyfekete szeme,
Lassan, mint szürke alkony, elsötétüle,
S az álom koromfekete szárnyait,
Véreres szemeire térítette.

Nagy kiabálásra, vad harangzúgásra,
S dübörgő ajtócsapkodásra ébred,
Hordóhasú papocska feléje lépked,
kezeben feszület, szemében száanalom éled.

„Készülj hát fiam legutolsó utadra,
Melynek végén igaz Istenünkhöz jutva,
Megkezdheted szent mennybéli életed,
Mert oda általmelve jobb lesz tenéked.”

„Ahogy Te mondod, nem úgy van az atyám,
Ott se lehet énnékem sokkal jobb dolgom,
Cigánynak mindenütt szenvedés az élet,
A mennyben sem talál az Hazát s Létet,

Soha meg nem áll az, mindig csak menne,
Semmi cél nélkül csak előre, előre,
Hazát, boldogító nyugalmat keresve,
S abban bízik, hogy egyszer célt ére.

Nem imádkozom én a Te Istenedhez,
Hangtalanul imádkoztam az enyémhez,
Azt kértem tőle, szabadítson meg innen,
Mert csak benne, Teremtőben van reményem.”

A pap nem szól többet, szaporán elsiet,
Gondolja magában, ki látott még ilyet,
Hogy ne akarja az utolsó kenetet,
S az pogány szavakra keresztet vetett.

A foglyot kivezetik a csendes térre,
Tüzes szemeivel a bitóra nézve,
A hidegtől, s a látványtól megborzongva,
Szívében félve a halált, megindulva.

A szomoró téren csak néhány ember áll,
Az írnok fennhangon vádakát kiabál,
Az elítélt nyakába szappanos kötél,
S közben apró szemű eső szemerkél.

A vádbeszéd végre elkiabáltatott,
A fogoly bús, szomorú nótába fogott,
Nem szólt senki, hogy hagyná abba, csak figyelt,
Ősi nyelven, szívhez szólóan énekelt.

És hirtelen patadobogás hallatszott,
A következő pillanatban a térre,
Mindenki legnagyobb meglepetésére,
Egy gyönyörű hófehér vén vágatott.

A bitófa közelében nyerített,
Sörényét rázva két lábra ágaskodott,
A bámész nép kissé hátra tántorodott,
Közben a cigány fiú a lóhoz futott,

S elvágatott az, hegyen s völgyön át,
Hátamögött hagyva börtöne városát,
Örömtől sugárzott sovány barna arca,
Bajuszát pödörve e szavakat szólt:

„Jöhet hát a bosszú, melyet megígértem,
Akiben egykor csalódtam, megbüntetem,
De a bírónak lovait mégsem hagyom
Ha felakasztanak is, újra ellopom.

„A másság megismerése nem távolít, erősít!”

FARKAS FLÓRIÁN AZ OCKÖ 100 NAPJÁRÓL

– „Az OCKÖ kezdettől fogva tisztában volt felelőssége súlyával, annak kihívásával. A kisebbség és a többség közötti szakadék mélyül, a gazdasági bajok szaporodnak, a szegények még szegényebbek lettek. Önkormányzatunknak – többek között – ezen körülményekkel együtt kell vállalnia küldetését.” Ezek a mondatok az OCKÖ 100 napjáról szóló kiadványnak bevezetőjében olvashatóak. A fent említett körülmények mennyire befolyásolták az önkormányzat eddigi munkáját?

– A kiadványunkban leírtak, tehát a tények, eredményeink igazolják, hogy önkormányzatunk jó úton halad, és mindent elkövet annak érdekében, hogy betöltse küldetését. Az elkövetkezendő időszak legfontosabb tennivalói különböző törvények módosítási javaslatainak kidolgozása, amely javaslatok között kiemelt helyet kell, hogy kapjon a nemzetiségi törvény és a parlamenti képviselő kérdés.

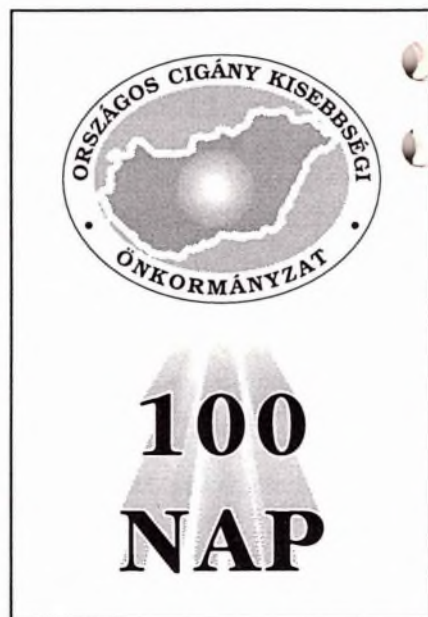
– A teljesség igénye nélkül, melyek azok a legfontosabb eredmények, melyeket magáénak tudhat a testület?

– A választás óta tíz megyében nyitottuk meg irodáinkat a megyei képviselők bevonásával, illetve vezetésével. Az irodák feladata a helyi cigány ki-

sebbségi önkormányzatok munkájának segítése, koordinálása, ugyanakkor, hogy elejét vegye a mind sűrűbben előforduló diszkriminációs jelenségeknek, megelőzze, illetve kezelje azt. A számítógépes hálózat segítségével az OCKÖ napi kapcsolatot tart a települési kisebbségi önkormányzatokkal, így biztosítja az állandó, kölcsönös információcserét, pótolva az önkormányzatiság hiányzó elemét is.

Oktatási bizottságunk szakértők bevonásával készítette el speciális oktatási programját, melynek gyakorlati megvalósítása mintegy 150 településen veszi kezdetét szeptembertől. A program a cigány gyerekek felzárkóztatását és a tehetséggondozást szolgálja majd. Az általunk elkészített tervezet kísérleti jelleggel indul egy évre, amely alapja az OCKÖ és a Művelődési és Köznevelési Minisztérium közös, hosszútávú köznevelési programjának.

Ősztől indul a helyi foglalkoztatási projektünk kidolgozása is, melynek az a sajátossága, hogy a falvakban és a kistérségeken a cigány és a települési önkormányzatok együtt készítik el tervüket, elképzelésüket arról, hogyan tudnának megélhetési lehetőséget teremteni a munkanélküli romáknak, vagyis településre lebontott foglalkoztatási programot kívánunk kidolgozni, és

ezt mintegy 3 hónapon belül át kívánjuk adni a kormánynak.

Felháborítónak tartom, hogy a Magyar Televízió hosszú évek óta nem séri figyelemmel a cigányság reális helyzetét, és most az újonnan létrejött önkormányzatiságot sem. Többek között ezért is született meg bennünk a kisebbségi televíziózás gondolata. Egy olyan televíziós csatornáról lenne szó, amely műsorpolitikájában, a műsorkészítésben felvállalja a hazai kisebbségek életével, problémáival, örömeivel való foglalkozást.

Fontosnak tartom még megemlíteni a szakmai továbbképzéseket. Önkormányzatunk szeptember 2-án valamennyi megyében továbbképzést indít a településen működő cigány képviselők számára. A mintegy 5 hónapig tartó továbbképzés célja – melyen az önkormányzat szakértőin kívül jelen lesznek a belügyminisztérium szakértői, polgármesterek, jegyzők is –, hogy elősegítse a cigány önkormányzat munkáját, áttekintsük a közigazgatási struktúrába való beilleszkedést, elhelyezkedést, a kisebbségi törvény és a helyi önkormányzatról szóló törvények értelmezését, azok betartását. Terveink között szerepel rendészeti kérdések keretében a megyei rendőrkapitányságok tájékoztatása, különös tekintettel az önkormányzatok működésére.

P. É.

Fotó: Mészáros János

Farkas Flórián elnök az V. Romanap megnyitóján

Ötödik évébe lépett a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal

Az elmúlt öt évben a magyar társadalomban – köszönhetően a sajtó érdeklődésének is – erősödött a kisebbségek iránti figyelem. Helyzetük árnyaltabb bemutatása azonban nem jelentette automatikusan a problémák megoldását. Olyan intézményes garanciák megteremtésére volt és van szükség, melyek biztosítják a kisebbségek identitásának megőrzését, kultúrájuk fejlődését szolgálják. Az 5 éve létrehozott Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal ezen intézményi keretek megteremtésében működött közre. A magyar államigazgatásban szinte előzmény nélküli kormányhivatal tevékenysége során closzlatta a kezdetben jelentkező félreértéseket, hiszen nem kíván a kisebbségek felett felügyeletet gyakorló, tevékenységüket helyettesítő szervezet lenni. Munkáját kezdetiől fogva a koordináló, közvetítő és szolgáltató tevékenység határozza meg.

A hazai kisebbségek helyzetében az elmúlt években az önszerveződés megerősödése hozta a legtöbb változást. 1992-ben már közel 400 kisebbségi, kulturális, szakmai és érdekképviseleti egyesület működött. A folyamatot szélesedő törvényi keret is erősítette Magyarországon.

A kisebbségek autonómia-törekvéseivel egyetemben alkotta meg az Országgyűlés 1993-ban a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvényt. A kisebbségeket is közvetlenül érintő intézményes garanciák sorában kell megemlíteni az önkormányzatokról, illetve ezek megválasztásáról szóló törvények életbelépését is. E törvények előkészítése a kisebbségek közvetlen bevonásával történt: a folyamatos politikai és szakmai egyeztetés, a konszenzuskeresés jegyében, a bizalom légkörében zajlott. Az 1994 végén megtartott helyi önkormányzati választásokat követően közel 700 helyi kisebbségi önkormányzat alakult. 1995-ben 11 kisebbség hozta létre országos önkormányzatát. A választási eredmények a magyar társadalomnak a kisebbségek iránti türelmét és szimpátiáját bizonyították. A kisebbségek helyi és országos önkormányzatának megválasztásával megvalósult, illetve lezárult a rendszerváltó folyamat a kisebbségi közéletben is. Ott, ahol az elmúlt évben nem jött létre helyi kisebbségi önkormányzat, lehetőség van arra, hogy az idén ősszel kisebbségi önkormányzati választást tartsanak. Ezt kezdeményeznie kell 5, magát valamely kisebbséghez tartozónak valló magyar állampolgárnak 1995. szeptember 19-ig a helyi választási bizottság előtt.

A kisebbségi önkormányzatok az érdekvédelem legitim bázisát képezik. A magyar kisebbség politika alapja az érintettekkel való folyamatos és érdemi párbeszéd partneri viszony alapján. Az országos kisebbségi önkormányzatokkal való egyeztetés intézményesítése érdekében egy kétoldalú kisebbségi egyeztető tanács felállítása

Miniszter Úr, Hölgyeim és Uraim!

A magyar állam megalapításának évfordulóján, átvitt értelemben pedig a Szent Istváni állameszme ünnepén nehéz megszólalni, mert a nagy kirány műve tiszteletet parancsol, és ez felelősséget ró arra, aki az akkor létfontosságú művet méltatja, de arra is, aki a magyarországi társadalom mai helyzetéről – az akkor történelem fényében – beszél.

A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek képviselőjeként beszélnem kell arról a fontos műről is, ami 1993 előtt még nem létezett, de ami az 1993. évi 77-es törvény elfogadása óta adott: a magyarországi társadalom alkotmánya rögzíti, s külön törvény részletesen rendelkezik róla, hogy a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek államalkotó tényezők, azaz helyük van az ország társadalmának jogi alaprendjében, az államszervezetben is. Véleményem szerint ezt a változtatást történelmi eredményként könyvelheti el az 1990 után helyreállított magyarországi parlamentarizmus, s – ezt Szent István ünnepén meg kell említeni –, méltó letéteményesévé vált az európai államot Magyarországon is megalkotó király szellemi örökségének.

A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek tehát köszönettel ismerik el a többségi nemzetnek és az azt képviselő

pártoknak, hogy két évvel ezelőtt egyetemesül, 96%-os parlamenti arányban fogadták el a nemzeti és etnikai kisebbségeket a többségi társadalom egyenrangú partnerévé emelő törvényt.

Szent István azt mondta: „az egyenlőtlen nemzet gyenge és esendő”. Utódai ezt megfogadták, és immáron törvényeinkben szerepel, hogy ez így van, így kell lennie. Mi ezen a napon csak azt kérjük, hogy a többségi társadalmat képviselő Magyar Parlament menjen tovább a – meggyőződésünk szerint – Európa felé vezető úton, maradjon önmagához következetes, és adja meg azokat a lehetőségeket is, melyek az eddigi állami törekvések hitelességét bizonyítják: tanúsítson konstruktivitást akkor, amikor a kisebbségek parlamenti képviseletének megvalósításáról lesz – immár sokadszor – szó, amikor a kisebbségi törvény rendelkezéseinek részletesen, jogszabályokban történő konkretizálása kerül terítékre, és amikor arról kell beszélni, hogy az állam vállal-e garanciákat is az idáig deklarált jogok megvalósulásáért!

Miniszter Úr, Hölgyeim és Uraim!

A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek eddig is bíztak a társadalom kisebbségek iránti jóindulatában és felelősségtudatában, és az idő azt igazolta, hogy bizalmunk nem volt hiábavaló. Most csak azt kérjük, hogy ez a felelősségtudat akkor se csorbuljon, ha a napi egyeztetések néha idegőrlő, aprólékos szakaszába jut a kisebbségi intézményrendszer megvalósulása. A társadalom mindenesetre számíthat a kisebbségekre: mint eddig is, mi továbbra is magyar állampolgárok vagyunk, és elsődleges célunk a közös haza felvirágoztatása.

Farkas Flórián
(Elhangzott: a BM Duna Palotában,
1995. augusztus 20-án)

van folyamatban a kormányzati és a kisebbségi oldal részvételével.

A kisebbségi önkormányzatok létrejöttével a Hivatal tevékenységében nagyobb hangsúlyt kapott ezen önkormányzatok szakmai támogatása. Ennek érdekében egy több részből álló projektet indított polgármesterek, jegyzők és kisebbségi önkormányzati vezetők képzésére, tájékoztatására.

Az elmúlt időszak értékelésekor szólni kell arról is, hogy a Hivatal minden törekvése ellenére sem sikerült lényeges előrelépést elérni a kisebbségi oktatás területén.

Jelentős mértékben bővült viszont a kisebbségek anyanyelvű sajtója. Az elektronikus médiák közszolgálati műsorai között tartják számon a kisebbségeknek szóló adá-

sokat. A Hivatal támogatja, hogy az írott sajtó költségvetési támogatása jelentősen bővüljön.

1995 őszén meg kezdheti érdemi tevékenységét a nemzeti és etnikai kisebbségekért közalapítvány. Az idei évben 400 millió forint áll az alapítvány rendelkezésére.

A Hivatal nemzetközi tevékenysége során szorgalmazza, hogy a régióban kisebbségvédelem legyen a párbeszéd tartalma. Kiemelt feladatként kezeli a hazai kisebbségek anya- és nyelvnemzeteivel való kapcsolatokat folyamatos fenntartását. Az Európa Tanács közreműködésével Kormányok a kisebbségekért nemzetközi konferencia házigazdája volt a Hivatal.

(Elhangzott: a Hivatal
1995. szeptember 1-jei tájékoztatóján)

Országos Romanap Szolnokon

Ötödször ünnepeltek méltóságteljesen, emelt fővel

Augusztus utolsó szombatján a romáké volt a szolnoki Technika Háza, illetve a Ságvári Művelődési Központ, ahol a délelőtti elmecsiszoló közös munkát követően a 100 tagú cigányzene- és más folklór együttesek műsorán lazíthattak, szórakozhattak a Romanap résztvevői. Az egyre szervezetesebb nemzetalkotó tényező, a cigányság jól reprezentálta, hogy az immár tradíciószámba menő egynapos országos ünnep központi rendezvényének kitűnő az előkészítettsége, lebonyolítása. Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat vezérkara, a meghívott vendégek, és minden résztvevő hozzátette a magáét vélemény, gondolatcsíra formájában – a szekcióülések remek alkalmat kínáltak ehhez – a cigányság jövőjét jelentő állásfoglalások, közlemények kialakításához, amelyeket az országos testület – további „érlelés” után – cselekvési programja részeként nyújt majd át a miniszterelnöknek.

A Romanap a tolerancia, a másság ünnepe, a cigányok nagy seregszemléje: hitvallás összetartásukról, tenniakarásukról. Más volt ez az idej, ötödik ünnep az eddigiektől, amire a köszön-

tók sora is utalt, hiszen túljutottak a romák a kisebbségi önkormányzati választásokon. Beigazolódott, ahogyan **Farkas Flórián**, az OCKÖ elnöke beszédében utalt rá: *A magyarországi cigányság szervezhető. Politikai sorstudatra ébredt az önkormányzatok létrehozásával, amelyek társadalmi legitimitást élvezve, közjogi államalkotó tényezővé váltak. Az előítéletekkel ugyan nehéz együtt élni, de ha a közeledés kölcsönös lesz a többségi társadalom részéről is, ezek a testületek képesek lesznek megteremteni mindazt, amire hivatottak, amit elvárnak tőlük a romák. A másság megismerése nem távolít, erősít!*

Edgard Kagan, az amerikai nagykövetség politikai titkára a „Lungo Drom” Országos Érdekvédelmi Cigányszövetség érdekközvetítő szerepét emelte ki köszöntőjében, hiszen a 235 cigány szervezet között élenjárva, 1991-től kezdve „gerjesztőleg” hat a „Lungo Drom” a romák sorsjobbító, sorsfordító helyzetbe hozása terén. Az immár 417 településen ünnepé kiteljesedett Romanap is igazolja: a cigányok ma már nem csak passzív szemlélői, aktív cselekvői is sorsuk alakításának.

A Romanap egyre növekvőbb, kormányzati szintű elismertségét jelzi, hogy védnökséget vállalt fölötté **Göncz Árpád** köztársasági elnök, **Horn Gyula** miniszterelnök, **Gál Zoltán**, az Országgyűlés elnöke, a kanadai, brit, francia, olasz, holland nagykövetség. **Göncz Árpád** levélben köszöntötte a résztvevőket:

– *A cigányság helyzetének javításához vezető út lépéseit, finanszírozási módjait sokan, sokféleképpen gondolják. A cigányság kérdése alapvetően iskolázási kérdés. Szeressék anyanyelvüket, kultúrájukat, mindenki érezze jól magát saját bőrében!*

A Romanap szekcióülések keretében alkotómunkát is végzett. Az oktatáspolitikai szekció ismertette és megvitatta az OCKÖ oktatási bizottsága által készített speciális oktatási programot, amelynek gyakorlati megvalósítása kísérleti jelleggel 150 településen veszi kezdetét szeptemberben. A szekció összegzésében aláhúzta: kiemelt fontosságú a fiatalok iskoláztatása, a magasabb iskolai végzettség megszerzése, amely elősegítheti a cigányság polgárosodását. Nagyon fontos a felzárkóztatás, tehetséggondozás, az interkulturális nevelés megvalósítása. Az emberijogi, kisebbségi és vallásügyi szekció állásfoglalásában többek között megállapította: a kisebbségek képviseletét biztosítani kell az új Alkotmány előkészítésének folyamatában, valamint a NEK törvény módosítását úgy kell végrehajtani, hogy a helyi kisebbségi önkormányzatok ténylegesen illeszkedjenek a közjogi intézményrendszerbe. A foglalkoztatáspolitikai szekció több megoldatlan problémára hívta fel a figyelmet: helyi szociális földalpok szükségesek, foglalkoztatáscentrikus szakképzés, garanciaalap szükséges a cigány mikroállalkozások, közösségi programok bevezetéséhez.

Ezekkel az – OCKÖ jövőbeli munkája és a cigányság jövője számára – irányítóként hasznosítható gondolatokkal a Romanap résztvevői idén is letették névjegyüket az asztalra. Úgy is mondhatjuk: tesznek érte, hogy más is tegyen az asztalukra.

Simon Cs. József

TISZABURA

Szekeres János, Tiszabura polgármestere a megyei önkormányzat etnikai és kisebbségi bizottságának elnöke:

– Engem meglepett, hogy a nem éppen ideális időjárás ellenére nem várt számban jelentek meg az érdeklődők.

– A futballmérkőzéstől a vetélkedőn a „ki a legerősebb”-en keresztül sok izgalmas program várja a vendégeket még az esti bálig. Ami érdekes az, hogy a Romanapon nem csak romák vannak jelen.

– Alapvető célunk volt ez. Ez a nap Tiszaburán most falunap. Az sem véletlen, hogy a programban szerepel roma–magyar futballmérkőzés is.

– Miután a mai nap a falué, vajon megállították-e már a helyi lakók egy kötetlen beszélgetésre?

– A megyei bizottság elnökeként a mai nap eddig egy rohanás volt. Most Tiszabőről érkeztem ide, még időben, hogy Fogarassy művész úr kiállítását megnyissam. De természetesen a továbbiakban szívesen beszélgetek bárkivel.

– Mire számíthat?

– Véleményem szerint bármelyik település polgármesterét kérdeznék – ahol nagyszámban élnek romák – mindezt arról beszélnének, amiről most én: az óriási szociális feszültség szinte már

megoldhatatlan feladat elé állítja az önkormányzatot. 90 %-ban jogos szociális kérelmekkel keresnek meg bennünket.

– Van-e megoldás?

– Megoldás nincs, de a feszültség enyhítésére vannak elképzeléseink. Kereszünk azokat, amelyekben a lakosság saját maga tehet életkörülményeinek javításáért. Gondolok itt a szociális földprogramra, ahol a vetőmagot meg az eszközöket beszerezzük. Mindenki termel saját magának, és az teljes egészében az övé. Tehát értük, velük, de nem helyettük kell cselekedni. Az utóbbival csak rosszat tennénk.

– Farkas Lászlótól, a helyi kisebbségi önkormányzat elnökétől tudom, de az Önnel való beszélgetés is azt erősíti, hogy jól tudnak együtt dolgozni.

– A megyei bizottság elnökeként eléggé belemélyedtem ezekbe az ügyekbe. Amikor a kisebbségi önkormányzat képviselőivel találkoztam a bizottságban, akkor úgy fogalmaztam, hogy a megalakulásuk miatt félttem a lakosságot, de amióta megalakultak, aggódom. Nagyon rossz propagandája volt a kisebbségi törvénynek. Elhitették az emberekkel, hogy az önkormányzatuk kánaánt fog hozni. A konfliktus az önkormányzatok között azért van, mert ezt el is hitték az emberek. A megyében 55 településen (a roma lakosság aránya miatt) alakulhatott volna kisebbségi önkormányzat, de csak 29-ben jött létre. Információim szerint egyetlen egy sem szűnt meg. Arról nem tudok, hogy van-e olyan, amelyik nem tud működni. Mindezen nehézségek ellenére azért el tudom mondani, hogy az iskolakezdésre készültünk, és ha nem is mindent, de a tankönyveket minden gyerek ingyen kapja meg.

Orsós Kata

Fotó: Csabai István

Korhatár nélküli közös ünnep

A csillogó szemű kislány előbb hitetlenkedik, majd egyre bátrabban markolja a mesés szép rendőrautó volánját.

Társai irigykedve nézik a boldog szerencsést.

*A parkoló autók mögötti pályán szép szál lovasrendőrök vezetik kantáruknál fogva paripáikat, nyergükben büszke lányokkal, fiúkkal, akik néhány percre kipróbálják, milyen is ott a magasban, lóháton. Az akadálypályán kerékpárosok ügyességi versenye zajlik, s a győzteseknek **Kökény Kálmán**, az OCKÖ képviselője adja át a testület füzeteiből, tollakból álló ajándékát. A tulajdonosok örömmel mutatják fel kincseiket, melynek láttán újabb jelentkezők rohamozzák meg az előkészített kerékpárokat.*

Örkény, 1995. augusztus 20. délelőtt.

A település roma és nem roma lakossága, a Pest Megyei Rendőrfőkapitányság munkatársaival közösen ünnepel.

– **Honnan ez a szokatlan, cseppet sem rendhagyó ötlet, a közös ünnepelés? Hogyan kerül ide egy JNSZ megyei képviselő?**

– Valóban más megyében, Jászalsószentgyörgyön lakom, s a választások során Jász-Nagykun-Szolnok megye jelöltjeként lettem képviselő – mondja Kökény Kálmán –, mégsem indokolatlan a jelenlétem. Egy olyan együttműködésnek köszönhető a meghívásom, amelyet az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat valamint az Országos Rendőrfőkapitányság közösen hozott létre, alakított ki. Lényege pedig a sablonoktól mentes, valós kapcsolat, amely közös érdekeken alapul. A cigányoknak meg kell érteniük, hogy a rendőrség a törvény betartatásáért felelős, munkájukat ennek szellemében végzik. Annak a törvénynek a betartását, amely mindannyiunkra, az ebben a hazában élő polgárookra vonatkozik. Éppen a saját érdekükben. A testületnek pedig el kell fogadnia azt a tényt, hogy a másság nem bűn. A cigányság mássága természetes és emberi, mint minden a világon. A rendőrség nem azonos néhány magáról megfélemlített egyenruhással, és a cigányság sem azonos a törvényt folyamatosan szembekeverülővel. Megismerni és megérteni

egymást, ez a lényeg. Erről szól ez a mai találkozó is.

– **Egy sátorban, közös programmal kezdték el a napot. Az ünneplők, fiatalok és idősebbek nem csodálkoztak el ezen a szokatlan párosításon?**

– Valóban voltak, akik meglepődtek, de a többség inkább örömmel fogadta a kezdeményezést. A Pest Megyei Rendőrfőkapitányság és az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat első nyilvános fellépése inkább megnyugvást és rokonszenvet váltott ki az emberekben. **Dr. Fuer Angéla** őrnagy és magam is résztvettünk a gyerekek tesztlap-kitöltésének értékelésében, beszélgettünk a kíváncsiskodókkal, a gyerekekkel és szüleikkel, akik a lovaglástól a kerékpározásig, a szíreña megszólaltatásától a kérdezz-felelek játé-

kig mindent kipróbáltak, ismerkedtek egyúttal a rendőrség munkájával. És kérdezősködtek az önkormányzati munkáról is, melyekre az örkényi nőkkel, **Lala Istvánnal** együtt válaszoltunk. Ezek a találkozók tehát nem csak azt a célt szolgálják, hogy az eredeti elképzelésnek megfelelően közelebb hozza egymáshoz a két testületet, hanem a másság megismerését is. A polgárok láthatják: szót érteni mindig célravezetőbb. És ez a lényeg.

– **Odahaza is ilyen optimista? Amikor a település gondjaival foglalkozik, szintén sikerekről számolhat be?**

– Amikor odakerültem, még szinte ismeretlenként találkoztam az ottaniak és főként az ott élő cigányok nehéz sorsával. Családsegítőként valamint a „Lungo Drom” helyi vezetőjeként naponta szembesültem a mindennapi gondokkal, a nehezedő körülményekkel, a megélhetési problémákkal küszködő emberek magárahagyatottság-

...Minden bizonnyal családi indíttatásom, nagyapám pontos, szigorú elvei, és édesanyám családszeretete is segítettek abban, hogy a magam útját megkeressem. Az emberekkel való foglalkozást, a nehéz körülmények között élők támogatását, a gyerekek útnak indítását. Mindez nem kis feladat. Még akkor sem, ha annak idején már látható volt jó néhány megnyilvánulása. Családsegítőként éppúgy szembetalálkoztam az emberi segítő szándékkal, a tenniakarással, mint a közömbösséggel, a rosszindulattal. Hitem szerint ez utóbbit csak eredményekkel és kézzelfogható cselekvéssel lehet leküzdeni. Amikor valaki munkához jut, középiskolába jut el, vagy önfelédten szórakozik a közösen létrehozott óvoda játszóterén, akkor érzi az ember ennek szépségét, értelmét. Akkor feledhető néhány pillanatra a gáncoskodás és az akadályoztatás okozta rossz kedv.

– Vajon megköszönik-e valaha is az emberek ezt a munkát? Létezik-e hála ebben a mesterségben?

– A lényeg nem a köszönet, vagy az elismerés. Türelőhöz juttatni néhány rászoruló, beiskoláztatni a fiatalokat, összebékíteni a haragosokat, az siker. Családsegítőként gyakorta tapasztaltam, milyen öröm és bizalom tapasztalható azok részéről, akinek ügyében segítséget nyújthatok. Ha bejön az önkormányzathoz egy idős férfi, aki magára maradt gondjaival, majd ügye jóra

fordításával megnyugodva elengedhetjük: ez az igazi siker. Ha a nyolcadikat elvégzették középiskolában folytathatják tanulmányaikat, mert az általános iskolában szeretettel irányítják sorsukat, az valódi eredmény. Megállítanak az utcán, éjszaka felzörgetnek, hívnak és bíznak bennem. Nem könnyű ennek a felelősségnek maradéktalanul megfelelni.

– Innen a képviselői ambíció? Milyen érzés egy fiatal családsegítőnek országos képviselőként találkozni választóival?

– Mikor először ültem az irodában, az emberek toporogtak, méregettek, s nem nagyon mertek megszólítani. Mára képviselővé választottak, ami csak kitartó, szívós munkával volt elérhető. A helyhatósági választáson saját körzetben lettem önkormányzati képviselő. A szociális bizottság tagjaként kiváló az együttműködés a képviselőtársakkal, Dr. Tóth János polgármester úrral, de a községi intézményvezetőkkel is. Barátsággal és szimpátiával dolgozunk együtt az iskolaigazgatóval, a tanfelügyelőséggel, hiszen meggyőződésem, hogy a hosszabbtávú megoldás kulcsa a gyermek. Mindent el kell követni azért, hogy nagy számban tanuljanak tovább, mert a polgárosodás felé vezető út az iskoláztatáson keresztül halad.

– Odahaza hogyan bírják elviselni ezt a sok közéleti munkát? Ki tart-e még a család?

– 32 éves koromra elértem mindazt, amire az ember vágyakozhat. A Parlament kupolatermében vehettem át a megbízóleveletemet, és képviselőként végezhetek olyan munkát, amely számomra öröm is egyben. Mindezeket azonban nem érhettem volna el, ha nem lenne egy olyan feleségem, aki mellettem áll és társam a munkában is. Megérti ezt a közéleti tevékenységet, segíti amennyiben csak módjában áll. Nemcsak azzal, hogy otthont teremtett mindannyiunknak, hiszen három fiunk van, de a lehetőségekhez mérten még támogat is. Megoszthatom vele napi gondjaimat, választ keresünk a hosszabb távú kihívásokra, s ha néha nem érek haza időben, megérti ezt az elfoglaltságot. Családpárti vagyok, tehát gyermekpárti, hiszen ők a jövőnk záloga. Képviselőként, családsegítőként, de magánemberként is mindent megteszek azért, hogy tanult fiatalok jöjjenek haza, Jászalsószentgyörgyre és mindenahová, ahol nehéz soruk van a cigányoknak. Talán így megváltozhat az életük. Amikor elvállaltam ezt a közös ünnepnap rendezvényen történő részvételt, ennek szellemét követtem. Talán ezek a rendezvények közelebb hozhatják egymás megismerését, az előítélet és a feszültség csökkenését, a megbékelés lehetőségét. Ez a dolgunk, még ha nem is könnyű, egyikünknek sem.

Fotó és szöveg:
Cs.B.

Emlékezünk, emlékezünk...

NAGYKANIZSAI VIRRASZTÁS AZ ÁLDOZATOKÉRT

A Vár utcai Cigány holocaust emlékszobor megdőbbszentően szép és lenyűgöző alakja körül virágok, mécsesek.

Oldalt rögtönzött paravánokon fotók, térképek és elemző mondatok.

Az úton pedig emberek. Nagykanizsa cigány és nem cigány polgárai, meghívott vendégek, messze földről érkezett küldöttek. Újságírók, képviselők és magánemberként megjelent emlékezők.

Fél évszázada annak, hogy minden emberi ideológiák legaljasabbikát, legostobábbikát, legundorítóbbikát, a nácizmust a szövetségesek legyőzték. Vezetői közül azokat, akiket sikerült elfogni, halálra ítélték, a másodgarnitúrát börtönbe csukták, a többiekkel pedig egyszer s mindenkorra megértették: soha többé fasizmust. Az utódoknak pedig az emlékezés maradt, a gondolat tisztessége, a múlt megőrzése, az áldozatok örök világossága.

*A sokezer cigány áldozaté,
akiket egy örült eszme nevében vittek a halálba.*

Emlékezés – 1995. július 29. – Nagykanizsa.

„Meg kell találnunk azokat a békítő és engesztelő gesztusokat, amelyek valóban felebaráti közelségbe hozzák az embereket és a népcsoportokat. Engedjék meg, hogy lélekben is letegyek egy szál virágot az emléktábla tövébe, az auschwitzi elpusztult cigánytestvérek emlékére.”

Göncz Árpád
a Magyar Köztársaság elnöke

„Megrendülve állunk itt most, hogy újra és újra felidézzük a tragédiát, hogy emlékezzen rá az emberiség. Emlékezzem arra, hogy a polgári demokrácia korában is képes volt, csupán a faji ho-

vatartozása miatt elpusztítani embereket. Ma, amikor újra felerősödtek a világban a rasszista hangok, mindenkinek kötelessége emlékezni, és ezzel figyelmeztetni a veszélyre. Ezen a szörnyű gyásznapon nemcsak azt az iszonyú éjszakát kell felidéznünk, hanem a fasizmus éveit alatt másutt és másokat megnyomorító éjszakákat is. A holocaust nem egy nap történése volt, hanem hosszú évekig tartó folyamat. Akkor listák készültek az emberekről, összeírták a cigányokat, s módszeresen elhurcolva őket, elvégezték ezt az embertelen feladatot. A táborba került emberek tragédiája ezen a napon teljesedett be.

Augusztus 2-án a tábor már néma volt, akárcsak mi itt ezen a gyásznapon. Bücsüzünk töletek, testvérek, és őrizzük emléketeket.”

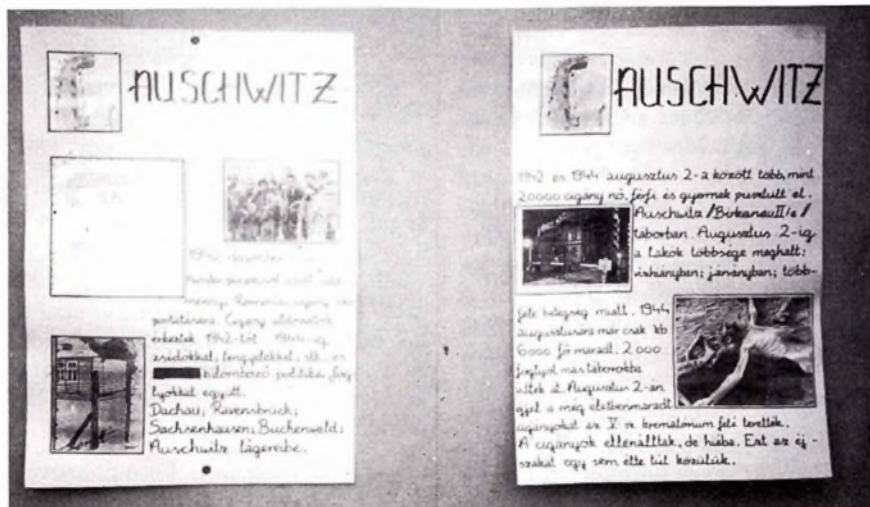
Teleki László
a nagykanizsai cigány kisebbségi önkormányzat elnöke

„Emlékezünk, mert az emlékezet közös. Nincsen külön cigány emlékezet, zsidó vagy magyar emlékezet, mert ez közös. Valamennyiünké. Ezt a közös emlékezetet fenn kell tartanunk, nincs felmentés alóla. Honfitársainkra, akiket elszállítottak, magyar állampolgárok voltak valamennyien. Hiányuk közös bánatunk. Az Alkotmány kimondja: Magyarországon a kisebbségek államalkotó tényezők. Legyen tehát bárki, bármely népcsoport tagja, ennek az országnak a kultúráját színesíti, teremti újra, nap mint nap. Azok, kiket elhúcoltak, nem voltak teljes jogú polgárok. Ennek soha nem szabad megismétlődnie. Mindannyiunk közös kötelessége, hogy másként legyen. Ma még vannak, akik saját érdekeiket, nemzeti köntösbe csomagolva előtérbe helyezik, és kiközösítenek kisebbségi csoportokat. Nekünk, politikusoknak, de minden jóérzésű embernek fel kell ez ellen venni a harcot. Ma még nem kell félni, de hogy holnap se kelljen, együtt kell dolgoznunk.”

Gellért Kiss Gábor
az Emberijogi, Kisebbségi és Vallásügyi Bizottság elnöke

„Kegyetlen módon hurcolták el az embereket, táplálék és hajlék nélkül, vadállati módon kínozták őket. Zenekarokat állítottak össze belőlük, hogy muzsikáljanak. Kultúrát a kultúrbarb roknak, a hőhéroknak. A megsemmisítő táborokban megalázva – mintha nem is emberek lennének – bántak velük a rabtartók. Ezen a tragikus napon több mint 3000 cigányt lőttek agyon az Auschwitz-Birkenai táborban. A nagykanizsaiak ezt az időpontot választották az emlékezés napjául. Ez az emlékmű figyelmeztet rá: valamennyien kötelesek vagyunk mindennap tenni azért, hogy semmilyen körülmény között ne ismétlődhessék meg ez a rettenet. Sem itt, sem máshol.”

Kozák János
az OCKÖ alelnöke

Özvegy Orsós Józsefné

– Három gyermekem volt– mondja tűnődve **özvegy Orsós Józsefné Kati néni**, miközben kézbe veszi kicsiny mécsesét az emlékmű lábánál. – Férjem kint volt az orosz fronton, és úgy kellett boldogulnom. Magunkra maradvában abban a nehéz időben, min-
 -féle támasz nélkül. Róla csak az a hír jött, hogy elesett. Valahol a Volga mentén van eltemetve, még a sírját én láttam soha. Elvitték, meghalt, ma sem tudni, miért. Őt évig katonászkodott, néha hazajött, panaszkodott, aztán visszament. Ennyi egy élet. Mi pedig itt maradtunk, magunkra. Egy erdész-kunyhóban laktunk, a három lányt fel kellett valahogy nevelni, ezért aztán dolgoztam, ahogy tudtam. Fát szedtem, napszámba jártam, kapáltam. Egyetlen fillér nélkül, a ma-

gam erejére bízva. Szegények voltunk, nem volt semmink, gyakran azért dolgoztam, hogy egy kosár krumplival kihúzzuk valahogy. Nehéz idők, gonosz világ volt az. Aztán jöttek a csendőrök, összeszedni a népeket. Puskával, szurronnyal kísérték a cigányokat, minden nélkül, csak úgy, egy szál ruhában. Hiába jajveszékeltünk, nem volt kegyelem. Az én szerencsém az volt, hogy a csendőr ismert. Apám meg a rokonaim sokat dolgoztak neki, így aztán figyelmeztetett. Gazdag pa-

rasztként meg is fizetett minket, mert nagyon elégedett volt a munkánkkal. Ezért, mikor el kellett volna vinnie, szólt előző este, hogy menjek át apámhoz Zalába, mert onnan még nem szedik a cigányokat. Figyelmeztettem a szomszédasszonyomat, aztán éjszaka elmenekültünk a földeken át. Nehéz volt, mert tele volt az út németekkel, ásatták az árkokat, meg hajtották a népeket. Mi meg csak úgy erdőn-mezőn át, karomon a gyerekekkel, amerre láttunk. Úgy jutottunk el apámhoz. Aki-
 -ket azonban már nem tudtunk figyelmeztetni, azokat mind elvitték, s egy sem jött haza. Odaveszett az anyósom, apósom, de mindenik rokonom is. Csak mi maradtunk meg. Mert mire jöttek volna a csendőrök, beállítottak az oroszok és megmenekültünk.

– A mi életünk sem volt könnyebb – veszi át a szót **özvegy Kővári Jánosné** Nagykanizsáról. – 74 éves vagyok, de ma sem tudom elfelejteni azokat az éveket. A férjem katona volt, s csak úgy jöhetett haza, hogy megszületett a negyedik gyermekem. Nehéz idők voltak mindannyiunknak. Bombázások, ágyúzás, jött a front, menekülni kellett. Árkon-bokron át, mentünk a hóban. Lövészárokban aludtunk, karomon a kicsik, étlen-szomjan mentettük az életünket. Miértünk a nyilasok jöttek, de szerencsére időben hírt kaptunk, és így el tudtunk menekülni. Egy jóérezsű parasztcsalád szolt, hogy hallották a község házában a hírt. Reggel visznek el mindannyiunkat. Akkor már testvéreimet, apámat elhurcolták, tudtuk, mi lesz a mi sorsunk is. De nem nyugodtunk bele, hogy elvigyenek Németországba, inkább elmenekültünk. Dél felé, az erdőn át, négy gyerekkel körülöttem, hasamban az ötödikkel. Árkokban, bunkerekben, bújkálva, míg meg nem találtak az oroszok. Még ma is emlékszem arra a szörnyű félelemre, de túléltek. Élünk, és ez a lényeg. A gyerekek megmaradtak, felnőttek, s ma már unokáim is vannak. Apám, testvéreim, három nagybátyám Birkenauban maradt, de nekünk sikerült. Ha eszembe jut, még ma is megkönnyezem a történeteket. Ilyenkor elnézem az unokáimat, és így megnyugszom. Talán nekik már jobb soruk lesz.

Szöveg és fotó: Csillei Béla

Teknővájók, kosárfonók, bográcsmesterek

Csegei napok — cigány kézművesekkel

lik a hozzávalót, ebédet készítvén az ünneplőknek. A tiszacsegei hagyományörző 'napok keretében roma-fesztivál is színesíti a gazdag programot. **Vadász István**, az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat képviselője és **Németh József** polgármester közösen döntöttek az ünnep együttes köszöntéséről. A település több mint ezer cigány polgára derekasan kitett magáért. A délelőtti bemutatón tekno-

vájók, kosárfonók, üstházkészítők tanították a helybélieket, a bámeszkodó turistákat, akik között szép számmal fordultak meg külföldiek is. A csegei hagyományörző együttes táncraperdülvén megforgatta a zeneszóra közelebbóvókodó, messzeföldről jötteket, bizo-

nyítva ezzel: a zene nem ismer határokat. A háromnapos fesztivál kiemelkedő eseménye az esti cigánybál volt, ahol **Balogh Antal** énekes és a „Sógórok” együttes szórakoztatta a Művelődési Ház vendégeit. A hagyományteremtő csegei napok ezúttal is kellemes szórakozást nyújtottak a kíváncsi vendégeknek éppúgy, mint a helybéli mulatni vágyóknak. Jövőre tehát együtt, mindannyian, ugyanitt !

Örökké borostás volt az arca, s életfogytiglan ott lógott a sodort cigarettája jobb sarkában. Alig harmincegynéhány kiló lehetett, amikor megszabadult a zsidó-cigány pokolból, Auschwitzból, s eltántorgott rongyokban, szedett-vedett gúnyában, Török-szentmikulóson a Csisznyikóba, a cigányvárosba. Valamelyik cigány család vette magához, feltáplálta ahogyan tudni, s amikor kezdett emberformát öltetni, elindult szerencsét próbálni. Felkeverte a megmenekült zsidó családokat, összekoldult valamennyi tőkét, s hátára batyut kötött.

Ő volt Feldmann Lajos, a tollas zsidó. Mindenki valamire való ember ismerte Szentmikulóson, de főleg a cigányok. Ki merte volna akkor, '45 után gondolni, hogy Feldmann lesz az én sógorom, akinek nyolc gyereke, felesége vált füstté, s szállt fel a krematórium kéményein a hitleri pokol tornácából? Malvin néném férje, a fekete, természetes Barkó Julcsa fia, az én András sógorom nem ártott még a légynek

rajta. Így került mind közelebb Malvin nénémhez és a családhoz Feldmann Lajos. Telt-múlt az idő, s már senkinek sem tűnt fel, hogy Feldmann, mint az árnyék, úgy követi özvegyen maradt nővéremet. Egyik alkalommal aztán odaállt anyám elé, s bátorságot merítve megkérte Ökrös Maritól Malvin néném kezét.

Nem volt nagy eszem-izsom, csupán a szokásos cigányos ebéd, pörkölt nokedlival, s töltöttkáposzta szabad tűzön süített bodaggal meg némi bor. Feldmann beköltözött új otthonába, új családjához. Az egyszoba-konyhás, földes, nyáron firhanggal védett lakás zsúfolt volt. Minden sarkában ágy vagy díkó. Népes családot veszített el, népes családba költözött. Két unokaöcsém, Bandi és Oszkár imádták Feldmann-t, aki az utolsó falatot és cigaretta-t is megosztotta velük. S ahogyan tőle telt, tanította őket. Oszkár, a mostohafia, az én unokaöcsém annak az Ökrös Oszkárnak az apja, akit ma a világ az egyik legkiválóbb cimbalomművészeként jegezt.

tott el, kipótolta a hiányt. Így utazhatam vissza Miskolcra. Azóta sem felejtettem el Feldmann-t.

Feldmannak kevés jutott a boldogságból. Tragikus sorsú ember volt. Nem mondhatom, hogy szomorú ember lett volna, bár ritkán láttam mosolyra derülve. A kis vékony pénzü, gyors beszédű, borostás arcú, állandóan kalapot viselő, nadrágtartót hordó tollas zsidó minden cigánynak a barátja volt. S akit tudott, segített. Nem vallotta, hogy a sors, a végzet elkerülhetetlen. Tudott örülni, s ha olykor rámosolygott huncut fekete szemeivel az én szépséges Malvin néném, repesett a boldogságtól. Mégis volt benne valami megfoghatatlan érzés, amikor jövőjéről, egyéni sorsáról beszélt.

Szinte ráérezte a sorsára. Imádot második felesége gyógyíthatatlan betegség fogságába került. Feldmann csak annyi időre hagyta beteg ágyánál, míg a betevő falatot megkereste. Sietett haza, Malvin néném mellé.

Éjszakák sokaságán át virrasztott mellette. Őrizte s vigyázta álmát, etet-

FELDMANN

sem. Ha valami tolvajlás-féléért valamelyik cigányt kereste-körözte a rendőr vagy csendőr, égre-földre, de legfőképpen a Szűzanyára esküdözve, magát átkozva bizonygatta, hogy nem cigány volt a vétkes, akit keresnek. Szívét-lelkét kitette, hogy védje a fajtáját. Nem is tudom, hogyan bízhattak meg benne. Bizonyára nem a rendőrségtől függött, inkább a főszolgabírótól, a nagyságosoktól, a méltóságosoktól, akik sokszor ott dorbézoltak, mulattak az egykori Sudik-féle kávéházban, ahol Horváth Gyula és zenekara muzsikált. Itt, a bandában volt az én Andris sógorom a leghátsó ember, a nagybögős. Valószínű, hogy az itt összemuzsikált ismerettség révén választott ki, mint a legszebb kiállítású cigány a cigánybírói posztra.

Andris sógorom örökébe készült az egyszál magára maradt, családja vesztett Feldmann. Hogy váratlan volt-e? Aligha, bár összekelésre senki nem gondolt. Legkevesébe anyám. Együtt batyuztak, kiabáltak tollért, végig a lapos nagy falu hosszú, poros utcáit. Anyám, Malvin néném és Feldmann. Amit kerestek testvériesen osztottak

Részben ott éltek velük, egy fedél alatt unokahúgaim, Amál, Erzsike, Luló és Malvinka. Az éhes szájak sokaságába kiabálta össze Malvin néném és Feldmann sógorom a betevő falatokat napról-napra, míg ki nem repültek a családi fészkekből valamennyien. Feldmann imádtá Malvin nénémet. Sokszor – ha nagy ritkán spicces volt – mondta is anyámnak:

– Mari néném, én nem is tudom, mi történne velem, ha ne adj' Isten, az én Malvinom itthagyna. Belepusztulnék. Nem bírnék ki még egy másik tragédiát.

Ragaszkodott a családhoz, hallgatott anyámra. Feldmann-t én is szerettem, tiszteltem. Ő ezt érezhette. Viszont szeretetét akkor mutatta ki igazán, amikor Miskolcra, a tanítóképzőből szabadságra hazakerültem. Mindenkinek eldicsekedett legkisebb sógorával. Letelt az iskolai szünet. Vissza kellett utazni Miskolcra. Egy fillére sem volt anyámnak. Elment pénzt darizni, azokhoz a családokhoz, ahová mosni, takarítani járt. Lassan gyűlt az utazási költségekre való, de még hiányzott hozzá. Anyám csak célzott rá, miről van szó. Feldmann az utolsó forintjaiból szakí-

te, s mivel mindketten nagy bagósok voltak, egy cigarettát slukkok váltásával szívtak el. Ilyenkor nagy fájdalom uralkodva még mosolygott is Malvin néném. Feldmann boldog volt, mert örülni látta az „én Malvinom” – ahogy szólította mindenki előtt. Végül is a tragédia bekövetkezett.

Feldmann ezt követően búskomorságba esett. Szótlanságra ítélte sorsa, összeaszalódott, kerülte az embereket. Sokszor napokig nem látta senki. Ki nem jött a házból. Alig evett valamit. Igazat mondott, amikor anyámnak, Ökrös Marinak spicces fejével megjósolta: belepusztulna, ha a sors folytán meg kellene válni az ő Malvinjától. Ezt a második tragédiát már nem bírta a szíve. Elindult akaratlanul is az önpusztulásba vezető úton. Nem öngyilkos lett, halálba pusztította magát. Ha elveszítette az ő Malvinját is, már nem akart tovább élni. Nem látta értelmét.

Véletlenül találtak rá a cigányok. Ott feküdt fekete ünneplő ruhában, abban az ágyban, ahol hónapokig az ő Malvinját ápolta.

Farkas Kálmán

Találjon rám valaki!

Ha az embert sokat ütik, és sokszor látja az anyját nyúszítva sírni, félni kezd. Volt olyan idő, amikor még nem kellett félnem. Ez akkoriban volt, amikor apám szívesen volt velünk, még magával is vitt kalandos útjaira. De ez olyan régen történhetett, hogy erőlködnöm kell, hogy földidézhessem. Azután már csak a félelmekre emlékszem, mert apám inni kezdett, és ha ivott, nem volt kegyelem.

Egy odúszerű lakásban laktunk, aminek egyetlen nyugodt sarka sem volt, ahová legalább sírni elbújhattam volna. Szabolcsból jöttek a szüleim, cigány családból valók, apám jó munkás volt valamikor, anyám néhány osztályt járt leszázalékolt nyugdíjas.

Ha megkérhetem, ne írja le a nevemet. Nem is kéne semmit írni rólam. Ha Éva néni nem vesz rá, nem is jöttem volna ide...

Ülünk félrehúzódom a szerkesztőség szoba egyik sarkában, és megint úgy érzem, mint már sokszor, hogy mi mindenható felnőttek kicsik és gyöngéek vagyunk. A húszéves, magas, vékonycsontú, kamaszosan tiszta tekintetű fiú keveset és lassan beszél. Első sürgető mondataim után el is szégyeltem magam, és már nem szólok, várom, hogy otthonosabb lehessen ebben az újságcsinálós zűrzavarban, ami kavargó, hangosodik, és oly sok mindenről szól, hogy lassan már nem is szól semmiről, egészen addig, míg hallgatni nem kezd benne egy ember. Nagy csendekkel meg-megszakítva ismerem meg Gábor történetét.

Nekem nem maradt más hátra, mint tanulni, és valahogy kikerülni abból a borzalomból, amitől nap mint nap rettegtem. Nincsenek erős idegeim, a gyomrom már összeszorult, ha apámat hazavártuk, és én tehetetlenül azt kérdeztem magamtól, meddig fog ez így tartani.

És egyik este, ami olyan volt mint a tegnapi, és tudtam, hogy olyan, mint amilyen a holnapi is lesz, amikor apám ordított és ütött, anyám sírt és könyörgött – visszaütöttem. És úgy, ahogy voltam, felhasított kézzel, egyetlen farmerban elmentem hazulról. Ennek már két éve. Azóta nem voltam otthon.

A szakközépiskolás osztálytársaimnál húztam meg magam, Éva néniéknél – aki ide is elhozott –, mert nyár volt, iskolai szünet. Dolgoztam, mint minden nyáron, de most már magamnak tettem el a pénzt, hogy ősszel majd legyen mihez fognom.

Amikor a tanítás elkezdődött, az osztályfőnököm szerzett kollégiumot, Éva néniék megengedték, hogy bejelentkezhsek hozzájuk, így én kapom meg a családi pótlékot, ami jár utánam, és a rendszeres nevelési segélyt, amit az önkormányzat-tól kértem. Ennyiből élek.

Apám egyszer próbálkozott, hogy hazakényszerítsen. De kitértem előle, nem megyek. Nem megyek haza többé.

Gábor rám néz, végigtöröl a homlokán. Szárazon ejti a szavakat, úgy beszél, mint ha másvalaki történetét mondaná el. Barátja szüleinek egyszer beszélgetés közben elmondta, szent elhatározása, hogy más legyen, mint a szülei. Emberhez méltó életet akar, tanulni fog, és ezért bármire képes. Volt egy szemhibája, ahogy egyedül lett, azonnal megoperáltatta. Senki sem tudott róla, csak a barátja mamája, aki a kórházban meglátogatta.

Igen, más akarok lenni, mert így, ahogy a szüleim élnek, nincs értelme az életnek. Ezért tanulok. Mentem volna érettségi után rögtön főiskolára, de a biztos kollégium miatt maradtam még az ötödik évre is. Így van lakásom még az idén, és meglesz a technikai képzésem. Ha nem vesznek fel esetleg, amitől idegösszeroppanást kaptam. Tíz napig feküdtem a kórházban, és hirtelenjében nem tudtam, mit kezdjek a jó bizonyítványommal. Örültem persze, de úgy éreztem, hogy nekem ez nagyon sokba került, és megijedtem, vajon ha ennyire elfáradok, bírom-e majd a további tanulást. Csak feküdtem ezekkel a gondolatokkal a kórházban, és ha rajtam múlt volna, feküdtem volna még hetekig.

Tavaly, amikor érettségiztem, nagyon sokat tanultam. Keveset ettem, nem figyeltem magamra, ültem éjszakákon át a könyv mellett. Nem bírtam. Ahogy vége lett a szóbelinek, az utolsó vizsga után idegösszeroppanást kaptam. Tíz napig feküdtem a kórházban, és hirtelenjében nem tudtam, mit kezdjek a jó bizonyítványommal. Örültem persze, de úgy éreztem, hogy nekem ez nagyon sokba került, és megijedtem, vajon ha ennyire elfáradok, bírom-e majd a további tanulást. Csak feküdtem ezekkel a gondolatokkal a kórházban, és ha rajtam múlt volna, feküdtem volna még hetekig.

Jött a nyár, és megint dolgozni kezdetem. Cipőt vettem, farmert, szűkösen mindent meg tudtam oldani. Egy cigány fiatalokat támogató alapítványtól ösztöndíjat kaptam az iskola végéig, havi háromezer forintot. De ez már nem tart sokáig. Ahogy vége a középiskolának, vége az ösztöndíjnak is. És megszűnik a nevelési segély. Már felvételiztem egy vidéki főiskolára. Azért oda, hogy kollégiumot kérhessek, ha felvesznek.

Hogyan lesz, miből élek majd, nem tudom. Nem akarom földadni, mostanában nem is törődtem azzal, hogy mi lesz jövőre. Előkészítőre jártam, könyvtáraztam, tanultam a felvételire, és vi-
gáztam, nehogy kiboruljak, mint tavaly. Tele vagyok bizonytalansággal, hogy si-

kerül-e. De sikerülnie kell, mert nincs más választásom.

Nemcsak Gáborról tudom, hogy fér. Osztálytársa szülei, Éva néniék – az egyedüliek, akikkel a sorsáról beszél tud – vele együtt aggódnak, és próbálnak segítséget találni, mert maguk is kispénzű emberek, két gyerekkel, Gábor taníttatását nem tudják vállalni. A fiú pedig fél a holnaptól, a következő hetektől, a jövő évtől. Dolgozik most is, gyűjti a pénzt össze. És ha ideje van, könyvtárban ül, csillagászati könyveket olvas, a fizika és a matematika érdekli. Egy szál maga van, mint az ujjam. Nem jár diszkóba, mert drága, olcsó ételeket eszik, mert csak arra telik. Barátai, osztálytársai közül is kilógott, mert más dolga volt, máson járt az esze, mint azoknak. Gábor egy gyerek-felnőtt, már évek óta. És ezt a gondtalan kortársak megérik, és nem tudnak mit kezdeni vele. Megértő rokona egy sincs. A szüleit – akik nem érdeklődnek mostmár utána, azt sem tudják elhal-e, mit csinál, hol lakik –, nem akar megkeresni. Ebben elszánt és határozott. Mint ahogy elszánt az élete terveiben is. Nem hagy ki egyetlen napot, minde megragadható munkát elvállal. Amikor azt mondták, menjen alapítványokhoz, használja ki valamelyik kisebbségi vagy cigány szervezet ösztöndíját, kérjen, kilincseljen (nem szégyen az egy olyan fiú esetében, mint amilyen ő, s biztosan talál valakit, aki segíteni fog), Gábor lenézett a földre, aztán fölvetette a fejét. Én mindent megcsinálók, mondtam, tanulok, dolgozom, amennyit bírok. De úgy szeretném, ha egyszer már nem nekem kellene kérni. Úgy szeretném, ha rámtalálna valaki...

Amikor utoljára beszélünk, még nem jött meg a felvételi eredménye. A kollégiumi szobából ki kell költöznie, és még nem biztos, hogy megkapja-e a nyárra a fűtő üres szobáját, ahol némi munka fejében megálhatna. Ma még van tető a fejelet, és nem hagyta el a hite és a bizalma.

Nézem ezt a gyerek-férfit, aki egy szál magában nekifog, nem sír, nem panaszkodik, két erős kézzel irányítja a saját életét, és nem engedi el magát. Lehetetlen, hogy amikor olyan sok pénz és támogatás megy veszendőbe, és marad eredmény nélkül, éppen Gábornak ne segítsen az oly sokat emlegetett esélyegyenlőséget biztosító oktatási törvény, vagy bármilyen szervezet, magánszemély, akárki, aki segíteni illetékes vagy tud. Sok egyéb miatt, ezért jelent meg ez az írás. Hogy valaki rátalálhasson Gáborra.

Schäffer Erzsébet

A SARUBA BÚJT MŰVÉSZ

Gyügyi S. Ödön grafikáival lapunkban találkoztam először, amikor versem mellett álltak illusztrációként. Már akkor felfigyeltem a rajz tökéletességére, az alkotó érdekes világára. Amikor a televízióban több alkotását is láttam, már biztos voltam benne, hogy egy kibontakozó zseni munkáit látom. Egy olyan tehetségét, aki bonyolult lelkivilágával szemben tökéletesen egyszerű arcát mutatja a világnak. Aki igazi színes érzelmeit csak a rajzaiban mutatja meg. Talán ezért is van sok-sok gondolat lelki raktárában.

1995. augusztus 26-án a szolnoki Romanapon már nem csak grafikáival, hanem vele is találkoztam. Miután megláttam, rájöttem, hogy Gyügyi S. Ödön az a Gyügyi S. Ödön, akit én eljépeztem, legalább is külsőleg. A huszonkilencéves ember igazi művész-külsejű, sarus, hosszúhajú fiatalember.

– Mátészalkán születtem, Berkeszen és Tiszadobon nőttem fel, nevelőotthonban. A családomról annyit tudok, hogy anyám meghalt, a nagymamám és a rokonaim Hodászon élnek. Velük találkoztam is. A rajztehetségemet Péli Tamás és Szentandrassy István fedezte fel, amikor Tiszadobon jártak. Szentandrassy révén kerültem fel Pest-

re is. Egyszer karácsonykor meghívtak, és ott ismerkedtem meg egy idősebb hölgygel, aki 18 éves koromban magához vett, ő lett a keresztanyám. Valahogy így kezdődött minden. Ő vette az első rajzablát, az első jóminőségű rajzlapokat, ecseteket, festéket. Az első kiállításom Patakiban volt 1986-ban, a Roma Sport és Kulturális napokon. Ott Szécsi Magdával mutakoztam be. Elég jó kritikát kaptam.

– Mit jelent számodra a gyermekkorod, a cigány mivoltod?

– Egész kicsi korom óta tudom, hogy árva vagyok, de nem igazán szenvedtem szülőhiányt. Inkább egy testvér hiányzott. Ki is neveztek egy

névrokot testvérnek, akitől testvéri szeretetet kaptam. Az, hogy cigány vagyok, nemsokat jelent számomra. Nem vagyok elfogult a cigányokkal, de nem is haragszom rájuk. Nem hiszem, hogy az alapján kellene megítélni egy embert, hogy milyen származású. Én elsősorban ember vagyok, utána magyar állampolgár, a cigány mivoltom csak ezután következik. Igazából 18 éves koromban tudatosult bennem, hogy más vagyok, de kéthetes lelki válság után rájöttem, hogy eddig is csak egy gyerek voltam, aki igyekezett felnőni és élni, és ezután sem fog semmi megváltozni. Innentől kezdve nem érdekelt a dolog. A másik dolog az, hogy mivel nevelőotthonban nőttem fel, igazából már nem tudok beleérezni ezekbe a dolgokba. Szeretem a romákat, de nem fogok sem szégyenkezni, se a mellemet verni azért, mert én is annak születtem.

– Felfedeztem, hogy néhány képed az arcodat ábrázolja. Ez azt jelenti, hogy ezeken a képeken fejezed ki önmagad leginkább?

– Nem olyan régen formálom meg az arcom a képeimen, és elég ritkán, de akkor is csak felhasználás szintjén. Ha igazán önmagamot akarom kifejezni, akkor egy varjút rajzolok. Kicsi korom óta az a kedvenc madaram, mert a varjú szép, fekete, kékesen csillog rajta a napfény, és gyönyörű károgó hangja van.

– Hogyan változtatta meg az életet az, hogy felfedeztek? Hogyan élsz mostanában?

– Nem igazán változott meg az életem, csak annyiban, hogy többet jelent számomra a rajzolás. Idén érettségiztem, és jelentkeztem a Képzőművészeti Főiskolára, de nem vettek fel. Persze az az igazság, hogy nem is sokat készültem. Ennek ellenére a második fordulóig eljutottam. Most előkészítőre fogok járni, de nem biztos, hogy elmegegyek felvételizni.

– További tervek?

– Rajzolni és mindenekelőtt a közeljövőt túlélni!

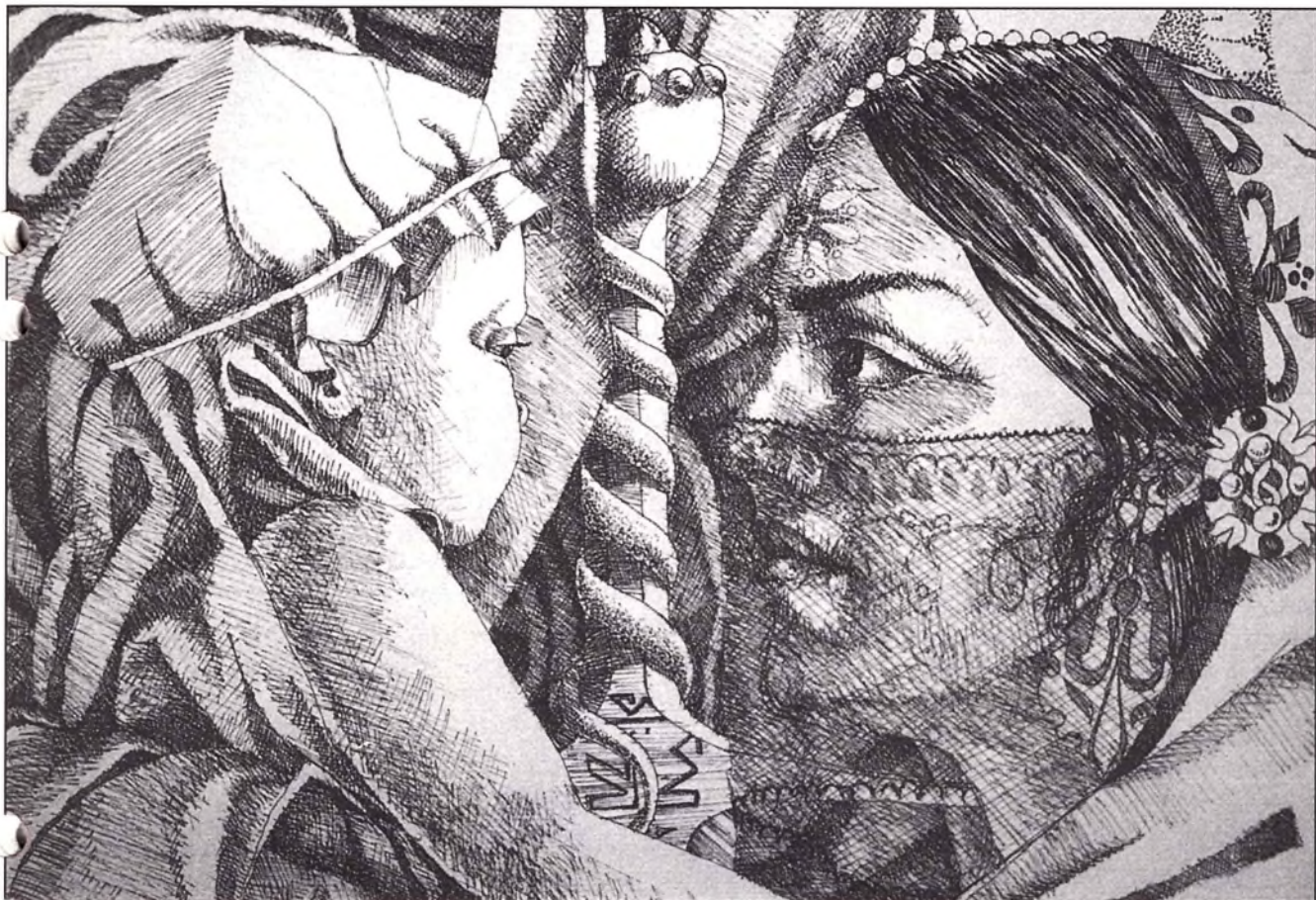

Lilla

Gyügyi Ödön kiállítása Szolnokon

Szolnoki Csanya Zsolt

A nyár és az angyal

Nyírfák levelein
csillan a szellő
ezüst dallamot dúdolv
lassan ballag a bíbor nap
s hullat arany paraszat
a víz hinár hajába.

Csobban a nyár,
lobban a zöld folyó arcán,
tűztollú-madarak villannak
fölöttem tarkán.

* *

Csillag csöppen
égve az égre,
harmatkék-szellő
ágya az éjnek.

Én patakok
csengő szívéig sutlogok,
rézszekéren a hold,
fölöttem imbolyog.
Angyal lebben elém,
szeme zöld láng,
tűz-karámos az éj,
míg rajzol a szenvedély,
arcára picinyke halált.

Szeretetvakáció a püspökszilágyi bázison

A „Humanitás Alapítvány a Gyermekekért” idén is megrendezte nyári szeretettáborát július 8–16. között Püspökszilágyon, a katonai kiképzőközpontban. Az alapítvány hivatalosan mintegy három éve működik, de tevékenysége évtizedekre nyúlik vissza. Célja viszont azóta is változatlan: a szeretet megismertetése, a másság elfogadása.

Ezzel együtt a hátrányos helyzetű, nagy családokban élő, intézeti és nemzetiségi iskolás gyermekek tehetséggondozása, felzárkóztatása.

A táborban mintegy 250 főnyi gyermekereget látnak vendégül, akik Pest, Nógrád, Jász-Nagykun-Szolnok megyéből, valamint Erdélyből és Szlovákiából érkeztek.

Az alapítvány kuratóriumának elnöke **Varga László** volt, aki a közelmúltban távozott el súlyos betegség után az őt körülvevő, kacagó-könnyesszemű gyermekarcoktól. A kuratórium új elnöke **Sztán István** ezredes, az aszódi helyőrség parancsnoka, aki 1993 óta ad otthont a téli, vallásos jellegű táborhoz és a nyári vakációzáshoz a püspökszilágyi katonai kiképzőközpont 40. Galga Vezetésbiztosító ezred bázisán.

Segítségével a táborozók ingyen kapták a szállást, az ágyneműket, a melegvizet, a sportszereket, a sátras foglalkoztatásokat és AVIÁ-val a szállítást, valamint nyersanyagot az élelmezéshez. Az alakulat katonái segítik a rendezvényeket, terepgyakorlatot, éleslövészetet mutatnak be a lőtérén, melyet a fiatal, de hamarosan katonakorú fiúk nagyon élveztek, valamint katonák vigyázzák a gyermekek álmát, akik az érdekes programok és táborúzt után fáradtan zuhannak ágyba.

A táborozás idején a táborlakók fel dolgozták a Saint Exupéry: A kis herceg című művét, és a nyílt napon színdarab formájában előadták. Ezzel vészték egymás szívébe, hogy „jól csak a szívvel lát az ember, ami igazán lényeges az a szemnek láthatatlan”

A színdarab mellett a gyermekek veltélkedhettek, sportolhattak, rajzolhattak, ima-körön vehettek részt, ajándékokat készíthettek, agyagozhattak, úti-beszámolókat hallgathattak, egészségügyi tesztet tölthettek ki, s mindezt kötetlenül, mindig a saját kedvük szerint választottak a programok közül.

A tábor életét színesítette egy turai zenészcsapat, aki egyhéten keresztül húzta a talpalávalót a dili-bulikon. Vendég együttest is fogadott a tábor: a No Comment csapatot.

Az idén itt táborozott a turai „Galex” – Galgaexpedíció – kerékpáros csapata is, akik a hagyományokhoz híven megismerkedtek a Galga-völgy nevezetességeivel, akadályversenyt rendeztek, és szívükbe vészték a látott néprajzi kincsek tiszteletét.

Rendszeresen felállítják a tábori kiállítást, mely évtizedek óta a tábor gyermekeinek kezemunkája, valamint bemutatják tablókön az összegyűlt fotókat a vidám percek emlékeiről.

Az alapítvány szervező-vezetője **Sándor Irén**, aki a Pest Megyei Önkormányzat művelődési osztályának munkatársa. A vezetőség nevében mondta el, hogy az a szeretet, amit adnak, a gyerekektől százszorosan megtérül. És ez a fontos ebben a táborban. Adnak és mégis kapnak: szeretetet, gyermekmosolyt, s a záró táborúztól könnyes gyermekszemeket, akik egész évben az újabb szeretetvakációt várják.

Táborvezető **Takács Pál** nyugdíjas tanár, a turai általános iskolából aki 20. táborát bonyolította le az idén. A csapatot jókedvűen, de erős kézzel fogja össze az eredményes munka érdekében.

Fontos megemlíteni a tábor támogatát. Pénzbeli segítséget adott a turai,

a budaörsi, a valkói, a veresegyházi és a versegi önkormányzat. Pályázatot nyertek az Országos Játékalaptól OTSH-tól, és a Pest Megyei Önkormányzattól. Támogatók voltak a tiszakürti gyermekotthon és más intézmények, egyéni vállalkozók, köztük a S. pi-Süti Túrától.

A tábor létrejöttét adománygyűjtés és „kopogtatás” előzte meg, melyben a felnőtt és ifjú csoportvezetőknek volt óriási szerepük. A tábor köszönetet mond a vezetőségnek. A tábor orvosa **dr. Petkő Ede** főorvos, jelmezes **Nyolcas Éva** és **Ordok Lászlóné** a szolnoki gyermekotthon nevelői, irodalmi felelős **D. Szabó Miklós** újságíró és fia, Tiszakürtől, a gyermekotthonból érkezett **Bakulya házaspár**, Jászládányból **Bíró Detti** csoportvezető, Nógrádsápról **Bari Gizella** vezető, Budaörsről és a veresegyházi gyermekotthonból **Papp Katalin**, Nagykőrösről **Demeter Lászlóné** és **Harangozó István** ügyvéd, Versegről **Valter Menyhért**né Túrától **Takács Pál** táborvezetők, **Sándor Irén** vezető, **Békési Gábor** – Galgaexpedíció, Isaszegről **Garasin Sándor** leszerelő tizedes, aki katonaként csatlakozott a vezetőséghez **Erdélyi Andrea** – a turai Napraforgó Gyermek Fotószaakkör Ifjúsági titkára, tábori fotós, Szlovákiából **László Ágnes**, valamint Erdélyből, Déváról és Székelyudvarhelyről voltak vezetők.

A táborlakók ökumenikus istentiszteleten vettek részt a püspökszilágyi templomban, emlékezve **Varga László** volt kuratóriumi elnökre. A gyászmisén részt vett a gyászoló család, valamint **Sztán István** ezredes is.

A „Nyílt napon” várta a vendégeket, szponzorokat, újságírókat, érdeklődőket a lelkes gyermekcsapat, és színvonalas programmal, a Kis herceg színmű bemutatásával köszöntötte meg, hogy egy héten át gondtalanul üdülhetett.

A műsor végén finom péksüteményt osztogattak az alapítvány színes ruhájába öltözött lányok, a turai pék, **György Lászlóné Rózsa** néni ajándékként.

Sztán ezredes szavaival szólva: a gyermekek a tábor színhelyét „a szeretet bázisának” nevezték el. Úgy éreztük: jogosan!

Szöveg és fotó:
Erdélyi Andrea

Rosszgyerekek az iskolapadban

Ha egy gyerek, aki nem „átlaggyerek” – hisz ilyen kategória nincs is, ha komolyan vesszük, hogy minden ember egyszeri és megismételhetetlen lény, senki máshoz nem hasonlító tulajdonságok hordozója – bizony, keserves tapasztalatokat gyűjthet össze iskolai éve alatt. Ezért hát természetes, hogy ki-ki a maga módján, tulajdon vonzásait és taszításait követve fogadja be a világot.

Nem lehet tehát mindenkit ugyanolyan iskolában, a megszokott módon tanítani. Tény, akik kilógtak a sorból és nem kevesen vannak ilyenek, évtizedekig küszködtek azért, hogy megtalálják helyüket az életben. És persze ugyanígy küszködtek velük tanáraik is. Ha valaki külön bánásmódot kívánt volna, sem idő, sem tehetség nem volt a megfelelő foglalkoztatására. Kudarcélményeik sikertelenné, vagy éppen agreszíven sikeressé tették őket, miközben osztatlan ellenszenv vette őket körül, másságuk miatt. Mert az emberek – sajnos –, még a pedagógusok nagy része is, képtelen elviselni a megszokottól eltérőt. A túl okos gyereket éppúgy, mint a nehézfejt.

Ilyenkor, szeptemberben, tanév elején valami más is elkezdődik a gyerek életében, neimcsak a becsöngetés okozta izgalom. A korai megmérettetés kiértelmezhetetlen feladatai, a kudarcok okozta feszültség és csalódás. Az elsőosztályos picurkák pár héttel érkezésük után már felmérőt írnak. A csepp gyermek előtt a fehér papírlap, kipontozva, s ha csupán egy sorral is téved, már megvan az elégtelen. Írja a gyerek a válaszokat és ujjai belefehérednek a ceruza görcsös markolásába, füle lángvörös az izgalomtól. Vajon mitől fél ez a gyerek? – firtathatnánk e különös jelenség okát, mikor a félrenéző tanítónéni halkan megjegyzi:

– Tudja, apuka – mondja alig hallhatóan –, nekem sem lehet minden gyerek egyformán szimpatikus...

Az első lecke tehát a „nem szeretlek” leckéből megvolna. A többi ezután jön. És ez még csak a jobbik eset. Mert mi

van a többivel? Azokkal, akik megkeserítik a tanárok életét. Akiiktól nem lehet tanítani! Vannak ugyanis gyerekek, akikkel egyszerűen nem lehet bírni. Törnek, zúznak, verekednek és figyelmetlenek. Nem hat rájuk a szép szó, igaz, a csúnya sem. Sőt, a verés is teljesen hatástalan. A kívülálló fafejűségnek, rosszaságnak tartja az ő másságukat, a hibát a szülői ház légkörében, a mama nevelési módszereiben keresi. Pedig egészen másról van szó. Kezelhetetlen gyerekek régebben is voltak, csak más elvárásoknak kellett megfelelniük, mint a mai, teljesítményközpontú világunkban. Így aztán kevesebbet kínlódtak ők is, környezetük is. Kortársaik leírásából tudjuk, hogy a nagy államférfiak, tudósok, művészek milyen átok rossz kölykök voltak, és mire vitték. Ma azonban már tudjuk, ez nem csak nevelés, de születési rendellenesség következménye is lehet. A magatartászavar minden esetben fedőtűnet, mely mögött valami más is áll. Például oxigénhiányos, nehéz szülés. Ennek következtében élénkek, szétszórtak, kapkodók a fiúk és félénkek, visszahúzódóak a lányok. Ezt feloldani csupán türelemmel, megértéssel és szeretettel lehet.

Ezeknek a gyerekeknek rengeteg jó tulajdonságuk van. Érzékenyek, mélyérzésűek, kreatívak, nem tartanak haragot és ragaszkodnak céljaikhoz. Másságuk egész életükön át elkíséri őket, még akkor is, ha a rossz gyerekekből nem lesznek rossz felnőttek. Addigra ugyanis megtalálják azt a közeget, amely elfogadja őket. Azt, ahol alkothatnak, ahol nem kell folyton bizo-

nyítaniuk, ahol végre maguk lehetnek, mint szórakozott tudósok avagy egyszerű halandók.

Most, tanévkezdéskor szülők, pedagógusok és mindenki, aki csak egy kicsit is érintett a kérdésben, eltűnődhet a fontosság mértékén. Érdemes-e lekaszálni a magasabb teljesítményre képebb, a többiek fölé nőő fejeket, hogy a másság még tanórán se zavarja az egyforma gyerekekre szabott oktatást? Vagy vegyük tudomásul, hogy nem vagyunk egyformák? Bőrszínben, családi háttérben, képességekben, magasságban, de még szemüvegben sem. És ez a másság teszi kerek egészé életünket. Amikor az iskolapadban együtt ül cigány és nem cigány gyerek, akkor csak az számítson: ki mennyit akar tanulni. Aki pedig sokat szeretne, legyen rá módja. Különórán, felzárkóztatással, tanórán kívüli neveléssel, akárhogy, de legyen módja rá. Megismerni és elfogadni egymást, ez legyen az új tanév kezdődő iskolájának a jelszava. Most, amikor a tankönyvek ára a csillagos egekbe szökött, s ma már nem a márka választáson van a lényeg, hanem azon, hogy lesz e egyáltalán tornacipője a kisdiaáknak. A tolerancia sokat segíthet a közös együttgondolkodáson. Egy iskola pedig ne csak azt tartsa szem előtt, hogy az évvégi tesztekől kiderüljön, tanulói pontosan ismerjék Kína szarvasmarha állományát, hanem azt is, működik-e a diákönkormányzat? Van-e iskolarádió, művészeti kör, minimálisra zsugorodott-e az etnikai eredetű konfliktushelyzetek száma? Ha pedig egy iskola olyasvalamit tűzött ki célul, amiről még csak szó sem esik manapság – mint a szilárd jellem, felelősségteljes magatartás, együttélés és következetes magatartás. Minden, amit támogatni lehetne. Az ilyen iskolába szívesen járna mindenki. A másságot nem ismerő, de megismerni akaró éppúgy, mint az iskolai kudarcélményekkel bőven felvértezett cigány fiatal. A szorongásmentes iskola ezt jelenti. Ilyenkor, tanévkezdés idején, erre is gondolhatnánk!

Cs.B.

R O M Á K

A CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE — 4. RÉSZ

ROMÁK MAGYARORSZÁGON

Megjelenésük, fogadtatásuk

A cigányság nem egyszerre érkezett a Kárpát-medencébe. Két nagy hullámot különböztetünk meg: a XV. század elején, és az 1850-es években.

Mióta élnek Magyarországon? Egyes ciganológusok szerint az Árpádok idejére, Enessy György pedig Johannes Bárdossy szerint II. András korára teszi a megjelenésüket. Szerinte II. András szentföldi hadjárata során csatlakoztak az egyes cigány csoportok a magyar sereghez. Adriano Collocci által közölt II. Ottokár IV. Sándor pápának írt levelében beszámol a királynak IV. Béla király fölött aratott morvamezei győzelméről, melyben megemlíti, hogy a magyar sereget alkotó népek között cigányok is vannak. Persze ez csak abban az esetben elfogadható, amennyiben e szövegben szereplő „gingari” szóban „cingari, ingari” – cigánynak megfelelő szót véljük felfedezni.

A cigányok jelenlétére a településneveinkből is vonhatunk le következtetéseket. Az okmányok szerint Czigány nevű település már 1329-ben, 1381-ben, 1409-ben volt Magyarországon. A cigányt (czigány, zigan), mint nemzetiséget 1373-tól említik a források Szabolcs és Zemplén megyékben. 1377-

től „Egyházas Cigány”-ról többször szó esik.

A Görögországból kiinduló szláv területeket is érintő, első nagy roma hullám a XV. század elején érintette Magyarországot, egy király, három herceg és leszármazottjaik vezetésével (Zindelló király, András, Mihály, István herceg). Sok kocsival, lóval érkeztek, s nagyon jól öltözöttek voltak. Pápai menlevelük volt. A pápa könnyen vélte keresztényeknek őket, hisz a hindu vallás Shiva Isten keresztjét viselték, melyet Jézus keresztjének neveztek később. A keresztény hitre való áttérés a fennmaradás feltétele lett a romák számára. A mély vallásosság máig sem jellemző a cigányságra. Sok cigány csoport csak átvonult hazánkon, és folytatta útját Észak-nyugat-Európa felé.

Az első dokumentum

1423-ból való Zsigmond Király menlevele László vajdához: „... és elrendeljük, hogy László vajdát és cigány alattvalóit minden módon óvjatok, ne akadályozzátok, életüket ne nehezítsétek, hanem ellenkezőleg, minden alkalmatlanságtól és bosszúságtól védjétek...”

1476. szeptember 23-án Mátyás király ad ki utasítást, hogy a szebeni cigányokat ne háborgassák. Ezt Báthory Zsigmond király is megerősíti 1581-ben.

A romákat mindenütt szívesen fogadták, mert Magyarország fejletlen kézműiparára fellendítő hatást gyakoroltak. Segítették a települések közötti kereskedelmet, a zenészek szórakoztatták a mulatozni szerető magyar urakat és a népet.

1496-ban II. Ulászló király Salvus Conduchtust ad Bolgár Tamásnak és 25 sátonyi csapatának.

1552-ben I. Ferdinánd ad adómentességet a szamosújvári cigányoknak.

Az 1558 szeptember 29-i Gyulafehérvári Országgyűlés 1 Ft adót vet ki rájuk, majd 1560 március 10-én a sátorral bíró cigányokra 50-50 dénárt vet

ki, melynek fizetése Szt. György és Szt. Mihály napkor esedékes.

1616. február 20-án Thurzó György gróf Ferenc vajdának és népének, 1661-ben Ung vármegye főispánja György vajdának és népének ad menlevelet.

1670-ben Debrecen városa engedélyezi számukra a fémmunkák és azok javításának végzését.

A cigányellenesség

Közben, a kezdeti jó fogadtatás mellett kezdenek megszületni a cigányellenes rendeletek:

1624-ben Szepes Vármegye ad ki határozatot a cigányok kiűzéséről, majd 1660-ban Nyitra megye, 1670-ben Nádasdy Ferenc helytartó. 1673-ban Szentgyörgy városba nem mehetnek be. 1703-ban Kassára nem mehetnek be, vasárnap 12 óráig.

A létfenntartást akadályozó rendeletek is lezdenek megszületni: 1667. és 1689. Debrecen város lóeladási tilalma, 1750-ban Szabolcs megye az állattartók ellen. 1730. Pest-Pilis-Solt megye, 1742. Hódmezővásárhely, 1744. Zólyom megye, 1753. Bács-Bodrog megye, 1758. Pozsony megye rendeletei szabályozzák „le” a romák életét.

Ezek a rendeletek megközelítően sem olyan kegyetlenek, mint a Nyugat-Európa országaiban hozottak. Életük elleni, kivégzési, csonkítási rendelet Magyarországon nem született. Egyedül a híres „Szegedi boszorkányper” említésre méltó.

Mi okozta a magyarországi cigányok életét szabályozó rendelkezők létrejöttét?

1526-tól Magyarországon zűrzavar uralkodik. A Habsburgok és a törökök keresztitűzésben sem a társadalom, sem a politikai vezetés nem törődött a határtól hatáig kobórló cigányokkal. Ezekben az időkben, a törökellenes harcban kifejezetten hasznos hajottak az országnak. Igaz, a török segédcapa-

tokban is megtalálhatók. Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy e népcsoport többsége a törökök által megszállt területen él, s létfenntartásuk meghatározója a török lett. De jelentőségük közel sem éri el a magyar oldalon végzett tevékenységüket. A cigányok kompániái a magyar seregek hírszolgálati gerincét alkották, kémeik rendszeres tájékoztatást adtak a török csapatok mozgásáról.

Jelentőségük van még a vas- és pléh-munkáknál, a fegyverkészítésnél és -javításnál, fegyvermesteri és tűzeri feladatokban, a lovakat lesántító fegyver, a „sulyom” készítésében, útkarbantartási munkákban. Emellett még számos tevékenységet folytattak: sátorvetők, borbélyok, zenészek, futárok, pribékek, kémek, hóhérok.

E korban számos dokumentum jelzi, hogy az ország területén kis részük meglepedett életet él. Az uralkodó körök törekvése a török megszállás miatt lakatlan alföldi részeket, területeket – ahol a lakosság létszáma lecsökkent – cigányokkal népesítsék be. Ezt azonban a földesurak cigányellenessége sokhelyen nem tette lehetővé.

A török kiűzése után a belső helyzet kezdett meggyűrűsödni, s egyre szembetűnőbb lett a cigány csoportok kóbor

életmódja, ezért lassan fokozódott a cigányellenes hangulat. Az első cigányellenes törvényt I. Lipót osztrák császár és magyar király hozta, aki a cigányokat törvényen kívül helyezte.

Erdély területén sokkal jobb fogadtatásra talált a cigányság. Az egykori Magyar Királyság területén itt éltek a legtöbben, megélhetésük biztosítottabb volt. Az erdélyi fejedelemségekben – az országgyűléseken – többször szerepel a cigányügy. Talán Erdély a nemzeti struktúrából kifolyólag (magyar, szász, székely, román lakosság együttélése) tanúsított a cigányokkal szemben nagyfokú toleranciát. A városoknak megvoltak a maguk cigánytelepei – a város falain kívül –, ahol faházakban laktak, tevékenységük kiterjedt a közmunkákra és a büntetésvégrehajtó munkákra is. A vármegyéik itt védelmezik cigányaikat a kormánypolitika cigány rendelkezéseivel szemben.

A kezdeti toleranciát megszüntetni akaró intézkedések – a kor normáihoz igazodva –, melyek az önálló szokási rend, önálló élet megszüntetésére irányultak, sorra kudarcba fulladtak.

(Folytatjuk.)

Tiszaburai helyzetkép

Az élettársammal 8 éve élünk együtt. Nincs munkahelye, és munkanélküliségre sem jogosult már. Én nem dolgozom. A kislányom elmúlt három éves, az utánajáró családipótlékból élünk hárman, abból a 2750 Ft-ból. Szeretném a kislányt óvodába járatni, de hiányos felszereléssel nem veszik fel. Márpedig ebből a pénzből nem tudok pizzamát, benti meg kinti cipőt, meg még mi mindent venni.

– **Szülei sem tudnak segíteni?**

– Anyósomék apósom nyugdíjából élnek. Anyu rokkantnyugdíjas és még neveli 11 éves húgomat, aki iskolába jár. Anyu azzal segít, hogy kétszobás lakásában az egyik szobában mi lakhatunk.

– **Valami munkalehetőség?**

– Vidéken lenne, de olyan drága az albérlet, hogy nem éri meg. Itt helyben semmi sincs. 8 általánosom van, dolgoztam Pesten, majd leépítés miatt hazakerültem. Takarítónőként dolgoztam egy büfében, de az is megszűnt. Úgy volt, hogy indul egy seprűkötő műhely, de csak egy hónapig

működött. Az élettársam is Pesten dolgozott az IKV-nál, a létszámleépítés miatt neki is el kellett jönni. Nagyon nehéz Tiszaburán az élet. Szinte a napszámból élünk, ha az is van. A gyermekemnek szinte semmit nem tudok megadni. Kapott ruha van rajta. Örülök, ha az ennivalót megteheremthetem. Szinte napról-napra élünk. Egésznap úton vagyunk. Megyek kölcsönkérni, vagy ha van munka, dolgozni. Kapok 100-200 forintot, és akkor van vacsora.

– **Milyen munkát lehet ennyi pénzért végezni?**

– Takarítás, szobák felmosása, malacól-pucolás. A napszám az jó volt. 750 forintot kaptunk egy napra a kapálásért, de ez már nincs. Most jön majd a betakarítás, de arra már nem kapok pénzt, mert felkértem tartozásba, most majd azt fogom ledolgozni. Nap mint nap azzal fekszünk le, hogy mi lesz reggel, mi kerül az asztalra. Ezt nemcsak cigányokra értem, hisz van olyan magyar család, aki pár éve még tehető volt és most ő is arra szorul, hogy köl-

csönkérjen egy darab kenyeret. Tiszaburán nagyon sokat éheznek a nép. Rászorulok, hogy elmenjek egy-egy vödör szilváért, eladom, és veszek érte kenyeret, zsírt.

– **Honnan szedik a szilvát?**

– A téészé. A rendőr is azt mondta, bár csak mindig ezt csinálnánk, és ne kertekbe mennénk. Télen lemegyünk fáért az erdőre. Egy bicikli fáért még 500 forintot is kapunk. Ha lemegyünk a Tisza alá, ahol a rengeteg gally, ág csak kallódik, és összeszedjük, bizony megbüntetnek, ha elkapnak. Ahol gyerek van ott enni kell adni, és olyankor az embernek mindegy, hogy mit csinál. Ha a gyerek éhes és enni kér, nem mondhatom, hogy üljön nyugodtan, nincs mit enni. Előfordult ilyen, de akkor átmentem a szomszédba, ahol én is ehettem és vihettem a gyermekemnek is. Nagyon nehéz ezt az egyet is eltartani.

Arról nem mi tehetünk, hogy ez az ország így lerombolódott. Ezek az árak nem nekünk valók. Akik 20 ezer forintot keresnek egy hónapban, és vannak négyen, ők sem tudnak megélni belőle. Magát az ember még csak-csak eltartja, de egy gyermek nagy felelősség.

Orsós Kata

VISSZAVÁGÓ JÖVŐRE

Roma-Megyei Válogatott Labdarúgó Mérkőzés

Rendhagyó focimeccset szervezett a megyei labdarúgó szövetség Törökszentmiklóson. Régióink focifelelőse 44 év után ismét összetrombitálta megyénk legjobb futball-labda bűvölőit, akiknek a Cigány Válogatott jutott elenféül. Az előkészületek már hetekkel ezelőtt megkezdődtek. A Megyei Válogatott kapitánya **Sólyom Vilmos** (Jászalsószentgyörgy), míg a romák szakvezetője **Lengyel Ágoston** (Tiszapüspöki) lett. Mindkét mester azonnal munkához látott, és meghívta az általa legjobbnak tartott játékosokat, akik szinte kivétel nélkül igent mondtak kapitányuk hívószavára.

A mérkőzés iránt óriási volt az érdeklődés, szinte a megye minden pontjáról érkeztek szurkolók. Az esemény nem csak a nézők, de a szponzorok érdeklődését is felkeltette, hiszen több

hívta a figyelmet arra, hogy a romáknál egyenileg több jól képzett ember van, csak semmi könnyelműség. A rendezők, akárcsak más labdajátékokban, egyenként szólították ki a játékosokat. A kezdés előtt kedves ünnepség volt a pálya közepén. A megyei labdarúgó szövetség vezetői három csupaszív és nem utolsósorban remek focistát búcsúztattak el. **Csontos Lajos, Antal István** (Karcag) és **Suki Lajos** (Tiszapüspöki) túl a negyvenen fejezte be aktív pályafutását. A sípszó utáni első passz ki másé, mint Puskás Öcsié volt.

A romák úgy kezdtek, hogy „ihaj”. Mentek mint a fergeteg, az első öt percben nemcsak rajtuk múltott, hogy nem találtak két gólt. Kétszer **Rézsó** kapus mentett bravúrosan, majd **Varga Sándor** FIFA-bíró felejtett el egy tizenegyes megadni. **Nagy György** révén szerencsés

találattal szereztek meg a vezetést a „fehérek”, de a romák nem adták föl, csak hát azok a fránya helyzetek sorra kimaradtak. Igaz, ebben ludas volt **Rézsó** portás is, aki többször is kiváló reflexszel hárított. Kollégája, a cigányok kapuját védő **Né-**

meth Mihály – aki csak erre a meccsre avanszált cigánnyá – sem maradt el mögötte, de **Kátai** lövésénél már másodszor nyúlt a háta mögé.

A szünetben Mezei kapitány közölte, hogy az országos válogatottba **Rupa Jánost, Rostás Sándort, Ramos Bélát** és **Lukács Tibort** hívja meg, de a többiek előtt is nyitva áll a romák elit csapatának kapuja. Abba az együttesbe, amely igencsak vitézkedik a nemzetközi porondon. Az utóbbi időben két meccset is nyertek, előbb az osztrákokat tizenhárom góllal, majd az első ligás játékosokkal megerősített szlovákokat 3:2-re győzték le. A szieszta fő attrakciója a büntetőrúgó-verseny volt, melyet tizenöt jelentkezőből egy profi focista, nevezetesen **Varga János** (Karcag) nyert meg.

A fordulás után mindkét együttes cseréi is szóhoz jutottak. Utóbbi a több

egyforma képességű játékost felvonultató megyei reprezentáns malmára hárította a vizet. Különösen a három Csaba – **Konka, Mosonyi** és **Tóth** – volt elemében, tíz perc alatt három gólt rámoltak ellenfelük hálójába. A végjátékban a jobbára megyei II. osztályú játékosokat felvonultató cigányok már nem sok ellenállást tanúsítottak. Karmesterük, az egykori újpesti sztár, **Rostás** is elfáradt, így az utolsó percekben még két találattal lettek „gazdagabbak”.

A találkozó után **Lengyel Ágoston** azt mondta, az elején még bírták az iramot, sőt, ha berúgják helyzeteiket, biztos szorosabb eredmény született volna. A fordulás után viszont már semmi esélyük sem volt az NB III-as játékosokat felvonultató megyei gárda ellen. Jövőre megpróbálnak visszavágni.

A fentieknek lesz folytatása, ugyanis a rendhagyó derbi „harmadik félidejében” a Szerb vendéglőben **Varga Ferenc**, a megyei labdarúgó-szövetség főtítkára elmondta, hogy hagyományossá akarja tenni a rendezvényt. Sőt, az eseményeken felbuzdulva, a Jászfényszaruai Cigány Kisebbségi Önkormányzat a helyi sportpályán július 8-án egy jótékonyági focigálát rendez. A fényszaruiai ellenfele az Országos Cigány Labdarúgó-válogatott lesz, a találkozó bevételeit a rászoruló idős cigány emberek gyógyszer-támogatására fordítják.

JEGYZŐKÖNYV

Megyei Válogatott – Cigány Válogatott 7:0 (2:0)

Törökszentmiklós, 2000 n., v.: Varga S. (Pintér, Szabari)

Megyei válogatott: **Rézsó-Csontos** (Rózsavölgyi), **Kácsér, Mosonyi A., Dobos, Kátai Zs., Szántai, Nagy Gy., Antal** (Békési), **Tóth T., Bárány**. Szövetségi kapitány: **Sólyom Vilmos**.

Cigányválogatott: **Németh-Lólé, Filipsei, Kállai G., Lengyel S., Rupa, Lukács T., Lukács K., Ramos B., Rostás, Lengyel R.** Szövetségi kapitány: **Lengyel Ágoston**.

Csere: **Fási, S. Nagy K., Szabó, Mosonyi Cs., Tóth Cs., Varga., Vadkerti., Tóth g., Konka, ill. Suki, Ramos A., Sánta, Németh, Jónás, Puzsoma O., Puzsoma L., Lakatos**.

Gólszerzők: **Konka 2, Nagy Gy., Kátai, Mosonyi Cs., Tóth G., Vadkerti**.

cég és vállalkozás is jelezte támogatását. A szombat délutáni fociprogram a törökszentmiklósi és a fegyverneki öregfiúk derbijével indult, a folytatásban már a gyerekeké volt a főszerep. A TSE előkészítő csapata 6:2-re verte a nemrégiben alakult Bethlen G. Általános Iskola focisulijának nebulóit. A kicsiket árgus szemekkel leste az MLSZ különítménye, amely **Czékus Lajos** főtítkár-helyettesből és **Puskás Öcsiből** állt. Később megérkezett **Mezei István**, az Országos Cigány válogatott szövetségi kapitánya is. Mikor a csapatok kifutottak melegíteni, már több mint kétezer ember állta körül a pályát – köztük nagyon sokan érkeztek Tiszapüspökből. **Lengyel Ágoston**, a cigányok mestere szerint nincs lefutva a meccs, annak ellenére, hogy az ellenfél jobb képességű játékosokból áll. **Sólyom Vilmos** a taktikai értekezleten fel-

Szívinfarktus!

Történetünk főszereplője egy 48 éves tanár, aki járóbeteg rendelésünkbe jött be. A vizsgálat során elmondta, hogy óbudai, dombos, hegyes vidéken lakik. Betegsége tünetei egy évvel ezelőtt jelentkeztek: amikor emelkedően járt – hűvösebb időben – a mellcsontja mögött érzett égő, nyomó fájdalmat, és emiatt, gyaloglás közben meg is kellett állnia. Ilyenkor arra gondolt, hogy a szokásos légsőhurutja gyötri. Ehhez kapcsolva megemlítette, hogy naponta 60 darab cigarettát is elszív. Vizsgálatunkon megállapítottuk, hogy ehhez még jelentős fokú túltápláltság is járul.

Aznap reggel a mosdóban rosszul lett, ismét érezte a mellcsont mögötti égő, nyomó fájdalmat, és erősen verejtékezett. Arca hamuszürke lett – ezt később a feleségétől tudta meg –, amikor betámolygott a szobába le is kellett feküdni. Orvost nem engedett hívni, mivel pár perc elmúltával enyhülni kezdett rosszulléte, bár fájdalmai nem szűntek meg teljesen. Még a vizsgálat idején is érzi, de már gyomortájon – mutatja is kezével a kardnyúlvány alatti epigastialis részt.

Megmértük a pulzusát (96/perc) és vérnyomását (120/90), s nyomban felvettük a belgyógyászati osztályra. Nitromin tablettát kapott a nyelve alá, erre fájdalma tovább enyhült. Sztetoszkópos vizsgálattal csak halkabb szívhangokat hallottunk. Az azonnal felvett EKG-görbén típusos koszorúfali szívinfarktus vált láthatóvá. Elmagyaráztuk neki, hogy amíg a kórházi kezelés tart, a gyógyuláshoz milyen gyógyszereket kap, és mit kell tennie. Elsősorban szigorú fekvést írtunk elő és Heparin hat óránkénti intravénás beadását. Nitromin tablettát tettünk a közelébe, és felhívtuk a figyelmét arra, ha az elmondottakhoz hasonló tünetet érezne, tegyen a nyelve alá, és azonnal csöngessen az ápolónőnek. Felhívtuk a figyelmét a dohányzás mellőzésére. Arra is figyelmeztettük, hogy a kórházi ápolás első szakaszában az ágyon történő mozgás is erősen korlátozott lesz.

A vizsgálat véget ért, a szív táji fájdalom lassan megszűnt. A beteg ellátása végén arra a következtetésre jutottunk, hogy a coronári elzáródást (szívkoronaér szűkület) a beteg reggeli megerőltetése idézte elő, ezért a kezelés első rövid szakaszára beöntést rendeltünk el.

Folyamatos vérkép-ellenőrzés és ápolási tevékenység mellett a beteg 4 hét elmúltával jutott el addig, hogy már egyre többet mozoghatott, sőt 6 hét múlva már járkálhatott is.

Az izgága ember a kezelés alatt megszokott a dohányzásról. A kórházi kezelés végén tájékoztattuk, hogy betegsége nem múlt el véglegesen. Életvitelét úgy kell alakítania, hogy tartózkodjon a túlzott fizikai és szellemi megterheléstől, még a vitáktól is. A kórházból azzal a belátással távozott, hogy felelősséggel tartozik három gyermekének felneveléséért.

Fél év múlva kezdett dolgozni, eleinte csak 1-2 órát tanított naponta, majd fokozatosan emelték az óraszámát. Az egyéves ellenőrző vizsgálaton már elfogadhatóak voltak a leletek, de felhívtuk figyelmét a kíméletes életmód betartására.

Újabb 2 év elteltével rendkívül súlyos állapotban hozták be a mentők: vérnyomás: 90/70 Hgm, pulzus: 120/perc, hamuszürke arca erősen verejtékes. Újabb balkamra fali infarktus. Gyors beavatkozás, nyolchetes ápolás, mindez egy költözködés utóhatása.

A történetnek még nincs vége. Fél év múlva elvált feleségétől. Az iskolai gondok összezsáptak a feje fölött. Aztán újra jött a cigaretta.

A harmadik infarktUSA győzött. Történetünk mindannyiunknak szól. Élünk nyugodtabb életet!

Mészáros Éva

Az élet, amit ő nem ismer

Elmerengve nézem azt az embert, aki szemben áll velem. Ő azt hiszi a nevetségessége miatt nézem.

Kicsit többet ivott a kelleténél, s a szakadt ruháján látszik, egyedül él. Nincsen családja, otthona, s pénze is csak annyi, amennyit összekéreges. Az bizony nagyon kevés.

A szemeteseskuka mellett halad el, s nézelődik. Kiszedi a cigarettacsikket, s látom, valami ennivaló után kotorászik. Egy darab kiflit vesz ki a pizsokból, de még mielőtt beleharapott volna, egy jó ember – mint a mesékben –, megelőzte abban, hogy pizsokos ételt egyen. Volt nála egy szendvics, és odaadta neki. Az öregember szeme teleszaladt könnyel, és valami olyat láttam a tekintetében, amit eddig senki sem vett észre. A megalázottságot, a szegységet.

Szégylete, hogy ilyen sok ember szeme láttára a kukában kell kotorásznia ételért.

Elindult. Csak vánszorgott, lábait alig bírta emelni. A cipője szakadt, vastag bakancs volt. Ebben a melegben... Vastag pulóverjén messziről érződött valami kellemetlen szag, de talán nem tehet róla. Az igényességet már nem ismeri, s ha mégis, akkor sem tud úgy élni, mint mások.

Nincs egy helye, ahol éjszaka meghúzódhatna.

Egyszer eltűnt a hosszú úton és többé nem is láttam.

Nagyon nehéz lehet úgy élni, hogy nem ismeri az élet örömét csak a megalázottságot, a szenvedést!

Rácz Zsuzsanna

Kölcsönös bizalmatlanság

Bármennyire közhelyszerűen hangzik is, nap mint nap a kölcsönös bizalmatlanságot éljük át. Jobb esetben, hiszen arra is elég sok példa akad, hogy az irigység, a gyűlölet, az erőszak mennyi esetével kell szembesülnünk. Miközben újra és újra az európaiság fontosságáról beszélnek, a valóságban nem sok történik. Még az is megkockáztatható, hogy csupán olyan jelszóról van szó, melyre mindenkor és minden helyzetben illik hivatkozni, de a valódi tartalmát senki sem látja pontosan. Vagy csak nagyon kevesen. Mert ha valóban az európai értékrend lenne irányadó, nem élednének újjá az előítéletek, és senkinek sem kellene szégyelnie, hogy más a bőrszíne, a vallása, a politikai hovatartozása stb. Csakhogy éppen az ellenkezője történik. Bárki mondhatná erre, hogy az érdekek ütközése öhatatlanul konfliktusokat szül, s az önérvényesítés olyan formáit is, amelyek szükségképpen ellenségeskedéshez vezetnek. De ebből a szempontból is fontos tisztázni, hogy milyenek az esélyek. Kik és hogyan képesek megvédeni érdekeiket?

Politikai választóvonal

Nyilvánvalóan a politikai érdekkövetítésen kívülrekedtek eleve hátrányos helyzetűek. Mármost abban az értelemben, hogy a párttámogatás hiányzik érdekeik megjelenítéséhez. S miután a politikai és a társadalmi tagoltság nem fedi egymást (a hat parlamenti párt szavazóbázisa egyáltalán nem fedi le a társadalmat), öhatatlanul felmerül a kérdés: a bizalmatlanság nem abból származik-e, hogy a politikai választóvonalak is megosztják a társadalmat? Az igenlő válasz aligha lehet kétséges, vagy nehezen bizonyítható. Mint ahogyan az is tény, hogy a politikai szembenállás társadalmi és kulturális szembenálláson is alapul. S ezzel egyidejűleg a megértés, a másság ismeretének hiányán. Ha elfogadjuk, ha nem, szinte szükségszerűen termelődnek a társadalomban olyan nézetek, melyek rejtett vagy nyílt formában az elutasításon és kirekesztésen alapulnak. Függetlenül attól, hogy éppen magát szociálliberalisnak nevező kurzus van hatalmon. Ha nem így lenne, megerősítő példákkal sem találkozhatnánk. S itt nem csupán

azokra a konfliktusokra kell gondolni, melyek például a szaporodó rendőri brutalitásból származnak, hanem mindazokra, amelyek a bizalmatlanságot táplálják.

Az otthon-lét érzése

Ha szemernyit is érvényesülne az európai szellemiség, akkor a toleranciát a lehető legtermészetesebb jelenséggé értelmeznék mindenki. Ennek a szellemnek ugyanis – többek között – az öntudat adja meg a tartalmát. Méghozzá az az állampolgári öntudat, hogy senki sem vágyódik máshová, mint ahol van. S ahol van, nincs rá oka, hogy más akarjon lenni, mint ami. De amíg a másságot nem lehet vállalni, s ha valaki cigányként is úgy érzi, hogy állandó fenyegetettségben él (vagy éppen nem cigányként), a bizalmatlanság mindig kísért. Holott – megint csak közhelyszerű igazsággént említve – az otthon-lét érzése mindennél fontosabb. A szó konkrét és átvitt értelmében egyaránt. Nem azért van valaki otthon, mert véletlenül oda született, és nem azért, mert annak ellenére, hogy nem oda született, nagynehezen meg tudta szokni. Hanem azért, mert eleve otthon érzi magát ott, ahol született, s ha máshonnan jött is, nincs mit megszoknia. Az állampolgárok közti bizalmatlanság csak akkor oldódhat, ha az egymás mellett élés a másság kölcsönös elfogadásán alapul. Az érdekek különbözőek lehetnek, de a megegyezésre való készség még a legádázabb ellenfeleket is békülékenységre vezetheti. Vagy legalábbis a konfliktusok oldására. Mert közben arról sem feledkezhetünk el, hogy a társadalmi tagoltság egyre mélyülő szakadékon épül.

Ütközőzónában élünk

Míg az egyik oldalon azt látjuk, hogy a materiális (anyagi) gazdagság követhetetlen formákat ölt, addig a másik oldalon az ázsiai nyomor, a balkáni elmaradottság nyer mind nagyobb teret magának. A társadalom kétharmada, s különösen a legalul lévő réteg (így a cigányság is) ütközőzónában él. A legteljesebb bizonytalanságban, s mindenfajta reménység nélkül. Így öhatatlanul is a bizalmatlanság súlya nehezedik rájuk. S annál erőteljesebben, minél kevesebb lehetőség nyílik élethelyze-

tük megváltoztatására. Legalul tengődve ugyanakkor a legkevésbé sem lehet otthonosságról beszélni, még hozzászokni sem. A belenyugvás némely jelét a tehetetlenség táplálja, s az ezt kísérő nyomor. Végülis az utóbbi hozza létre azokat a korlátokat, melyek szembenálláshoz vezetnek. A különböző társadalmi csoportok érdekei, gondolkodása és szokásai közötti különbségek akár elhanyagolhatók is lennének, ha például az ellentéteket nem a szegénység táplálná. Merő önáltatás ugyanis arra gondolni, hogy vannak olyan állampolgárok, akik a kevéssel megelégednek. Vagy ha ez előfordul is, inkább azzal magyarázható, hogy a kevéshez a nélkülözéshez szoktak. Más kérdés, hogy meddig és milyen mértékben. Mert az elnyomorodók köre egyre bővül, s egy idő után nem lesz más választásuk, mint a megélhetésért bűnözni.

Kibékíthetetlen gyűlölet?

S ez újra csak a bizalmatlanságot erősíti, hiszen napnál világosabb, hogy a megélhetési bűnözés elsősorban melyik társadalmi csoporthoz, népréteghez tartozókat érinti. Nyilván nem azokat, akik valamennyi tartalékkal rendelkeznek, s akik bizalmatlanul szemlélnek mindazokat, akik végképp leszakadtak. Ha így megy tovább, még azzal is számolni kell, hogy a kívülrekedtek, a teljes reménytelenségben élők radikálisan lépnek fel. Erőszakos eszközöket is felhasználva, melyek után legfeljebb a bizalmatlanság következményeiről beszélhetünk. Az ellenségeskedés olyan megnyilvánulásairól, melyek a kibékíthetetlen gyűlöletben öltenek testet. Éppen azért sürgető, hogy a kölcsönös bizalmatlanság fokozatosan oldódjon. Ennek viszont az a feltétele, hogy a társadalom minden tagja szabadon és méltósággal vállalhassa önmagát. Sem eltitkolva, sem megtagadva önazonosságát. Ha a hatalom céljai között ez a felismerés megjelenik, egy lépéssel mindenképp előbbre jutunk.

Dr. Kerékgyártó T. István

ISTENES ANDRÁS

AVAGY A HOSSZÚ TŰRÉS BALLADÁJA

Mottó:

„Magatokért bosszút
ne álljatok...”

I. RÉSZ

Egy ember ballagott a víztároló aransárga gátján. A tomboló augusztusi nap leküzdhetetlen fényzivarában apró alakja sötéten vált el a baloldalon még learatatlanul álló, hőséget okádó búzatáblától, míg az égboltot ringató, piszkos-sárga vizét tehetetlenül dajkáló víztükör jótékonyan hűvös párapamacsával ösztönözte szaporábbra a férfi lankadni látszó lépteit.

A sok mosástól szürkére fakult munkásruha, és valamely szintén színehagyott pulóver volt rajta, míg fűzőnélküli bakancsát jobb kezében vitte, a még mindig elég távolinak látszó faluváros felé. Határozottan túlóltózott volt, de ezt, a gyengécske szellemi képességű Döce nem tartotta elgondolkodásra érdemes tényezőnek. Ennyi ruhája volt, hát magarávette.

„Még ellopnák a gúnyámat a cigányok” – vetette volna vissza, ha valaki ezt szövé teszi. Ezt a kockázatot valóban nem vállalhatta.

Nagy dologra készült Istenes András, és tudta, addig nem megy le a nap, amíg elhatározását maradéktalanul be nem végzi. Harmincöt esztendeig várt erre a napra. Harmincöt, jó keresztényhez nem illő esztendő bicegett át a romák folytonos gúnyolódásának bozótában.

„Elérkezett az idő. Elvégeztetett” – tapogatta meg merev és néhány centivel rövidebb lábát Döce, ami oka volt három és félévteszedes feloldhatatlan keserűségének. De ma megfizet mindenért. Kitisztázza a hatalmas ideje elhúzódó számlát. Mert ő nem, nem feledkezett el semmiről. Nem feledkezhetett meg az életét kísérő nyomorúságról, és arról sem, aki alig hétéves korában végtelenül fellobbanó indulatában nyomorékká tette az addig életvidám, kölyökkutyaként játékosan eleven, csodálatos álmokat látó cigányfiút.

„Meg kell lennie” – dörmögte maga elé elszántan, míg kézfejjével letörölte

boltozatos homlokáról a nyálkásan tapadó veritéket. Tökéletesen magabiztos volt. Eddigi élete folyamán talán most bízott először tökéletesen önmagában. Most, a mai reggel óta nem érezte zsigeriben azokat a jólismert torokszorító görcsöket, amik ifjúsága lassan elmúló idején olyan hűséges kísérői voltak. Szinte boldog volt. Felszabadultan következtes.

Még jól emlékezett arra a sok évvel ezelőtti októberi délutánra. Mintha csak tegnap történt volna...

...Egész nap a telep kölykeivel hancúrozott. Mint egyike a legkisebbeknek, gyakran csak szemlélője volt azoknak a gyermekesen kegyetlen csínytevéseknek, amikkel a lassan múló, hosszú nyári napokat múltatták. Akkor még nem volt „Döce”. Dehogy is. „Flótás”-nak becézgették, mert még alig volt négyéves, olyan szépen, messzehangzóan tudott füttyülni, hogy a bizonytalan sorsuk ellenére is szerencsésen megvénült cigányok elhomályosult szemekkel csodálkoztak rá produkcióira.

– Pacsirta szíve van a pulyának – mondogatták az élet nagyobb dolgaiból már kiöregedett romák az apjának, aki széles válla és szelídhíthetetlen ereje miatt csak Dömpernek neveztek a környéken. – Sárgarépat, azt adjatok neki, oszt lácsó sorsa lesz a Flótásnak...

Sárgarépat, bizony, nemsokszor nyomtak a kezébe, sőt, még kenyeret sem mindig. Pedig a cukros-zsíros kenyeret nagyon szerette. Meg a távolabbi kertek őszibarackjait. De azokról csak álmodozott.

Azon a sorsát meghatározó napon először Bohócot, a telep talán legráncozott arcú, folyton a pipáját szortyogató vénasszonyát látogatták meg, aki olyan csudálatos meséket tudott a tarkakendő alól elővarázsolni, hogy azért igazán érdemes volt ezt-azt elcsenni otthonról a számára.

Miután ráuntak az öregasszony csendesen zsolozsmázó hangjára, és egy figyelmetlen sündisznót is megnyűztak, elvonultak a közeli bányatóhoz fürödni, ami az akkori nap vigasságai betetőzésének látszott. Bár már október közepét mutatta a vegyesbolt falára ki-

szögezett légyszaros naptár, az indiánnyár nem fukarkodott jótékony áldással. A víz a part közelében még kellemesen langyos volt, csupán beljebb, ahol ólomszínűvé veszélyesedett a tükre figyelmeztetett, hogy ősz van, és talán már holnap visszatemeti magába a kihasználatlan nyári örömek elcsendesedő csodáit.

Felszabadultan féktelenkedtek a koradélutáni napsütésben, míg ifj. Istenes András meg-megkorduló gyomrára való tekintettel magára nem rángatta többszámmal nagyobb klottgatyáját, és el nem indult hazafelé. Fahéj-színű bőrétt itt-ott szürkülő sárfoltok tarkították, amik alatt koránt sem kellemetlenül összehúzódott a bőre. Ilyenkor eperlevényi tenyerével finoman megdörzsölte és a lepergő finom por ezüstszerűen nesztelenül hulldogált le testéről a fonnyadó, visszahanyatló füvekre.

A telep második utcája felé vette az irányt, ahol fecskéfészekhez hasonlatos sárból és nádból összeépített családi hajlékuk szerénykedett egy régen kiszáradt ecetfa alatt. Akkoriban, ott a pérón, szinte minden kunyhó ikertestvére volt az övékének. Még méretükben sem nagyon különböztek egymástól. Némelyik szorgalmasabb cigány egy-egy zsebkendőnyi alapterületű ólat ragasztott a főépülethez, amiben néhány tyúk, olykor pulyka vagy kacsa zajongott elkeseredetten, de bizony leggyakrabban csak üresek voltak azok, mint a téli fák legtetetjén felejtődött üres diók.

Flótás már messziről megismerte a házukat, aminek tetején a kémény egy ügyesen elhelyezett alumíniumkanna helyettesítette, ami most úgy fénylett az október délutáni napsütésben, hogy a kisfiú néhány pillanatig elbűvölten bámulta. Amúgy is határozottan büszke volt apja erejére és leleményességére, és ezt a csodálatot a tetőre szerkesztett fémkürtő csak tovább mélyítette. Meggyőződéssel hitte, hogy Dömper a legokosabb és a legerősebb ember a világon, és ennek hiteléért bárhol, bármikor hajlandó volt összeverekedni azokkal a kiscsávókkal, akik ezt megkérdőjelezni mérészték. Kölyökharcok elszántságá-

ban őrizte, dajkálgatta apja, számára nagyon is természetes nimbuszát.

A ház előtt néhány lépésnyi végzetesen letaposott agyagú udvar dísztelenkedett, amelyből már egyetlen árva fűszál sem sarjadt tavaszonként. Ő legalább is nem emlékezett rá. Csupán a gyűdősnek látszó régen kiszáradt ecetfa terpeszkedett a bejárati ajtó előtt, amelynek ágai, mint a félúton megmerevedett kiáltások céltalankodtak örökre elveszetten. Időnként, amikor a Hortobágyi puszták haragvó szele végigsuhintott szíjostorával a telep egymáshoz bűvő házain, az öreg fa olyanformán nyikorgott, mint a nyitva felejtett budiajtó.

Flótás ilyenkor félt is egy kicsit. Attól rettegett, hogy a garázda szélvihar egyszer házuk tetejére dönti a hátborzongatóan nyikorgó ecetfát. De az derekasan állta a viharokat, és azt is, hogy apja mindenféle limlomot támaszon a törzsének. Egy időben „Mocok” névre hallgató kutyájuk is hozzá volt kipányvázva, de amikor rátört a lebírhatatlan kutyaszerelem elszabadult, azóta sem talált haza.

A késői legyek alkalmatlankodásai ellen ajtóraszögezett lópokrótot félreépítve, mint maga a megtestesült életöröm vágódott be a fiú a konyhá egyet-

len helyiségébe. Először semmit sem látott az amúgy is homályos házban, ahol a jól megszokott, szegényes berendezésen kívül más látnivaló amúgy sem akadhatott. De nem is tekintgetni rohogott haza. Egyszerűen csak éhes volt.

Szeme még meg sem szokta egészen a penész-szürke félhomályt, amikor a kétenyérnyi ablak alatt lévő surgery irányából fájdalmasnak hallatszó nyögésekre és hangos zihálásokra lett figyelmes. Megrettent. Nem tudta elképzelni a furcsa hangok eredetének okát, mindenesetre felismerte anyja szaggatott nyöszörgéseit, amit Dömper mélyről szakadó felhevült lihegése kísért.

A házilag összetákoltt nyoszolyán szüleit pillantotta meg valami furcsa, természetellenes pózba összekapaszkodva, és a kisfiú sehogy sem értette vergődésük okát. Mindketten mezítelenek voltak, míg a haldokló vadállatok végső szenvedéseire emlékeztető hangok rémületbeejtették a gyerek sérülékeny lelkét. Elsírta, hangosan elsírta magát:

– Ne! Nem engedem! – tört fel belőle a kétségbeesett, tehetetlen aggodalom, a féltés, az elnyomhatatlanul felcikázó félelem.

Mint a bővizű kútba vetett kő, úgy lobbant be a kis szobába az alaktalan csend. A csak pillanatokig tartó, vészjósló némaság után anyja visszafojtott zokogását hallotta a fiú, majd szöröste-tű óriásként följe magasodó apja elvadult káromkodásai riasztották:

– Hogy a legmélyebb fekete fene mardosott volna szét az anyádba – cifrázta a férfiúi indulatából felriasztott Dömper. – Mi a bánatért leskelődsz utánunk, rühesedjen meg a lelked...?

Ezzel két, kubikmunkában érzékelténné vált kezével felkapta a már mosolygással is próbálkozó kisfiút, és az ajtóraszögezett lópokrócon keresztül, mint valami elhajítanivaló szemetet, az udvarra vetette. Flótás, az áporodott szagú levegőben úszva a szemközti falon árválkodó szomorú Madonna-képre látott, majd az elszáradt ecetfa kérges törzsének csapódva elvesztette eszméletét.

Már vastagon éjszaka volt, amikor tudata visszatalált a valóságos világba. A petróleumlámpa sápadt fényénél néhány ismerősebb cigány társaságában szülei az elmúlt néhány óra eseményeit taglalták halk, monoton hangon, egyébként láthatóan nem vettek tudomást róla. Bal lábát valami ecetszagúan vizes rongyokba görgyölték, ami alatt a fájdalom engesztelhetetlen torpedói roncsolták gyermektestét. Lázas volt, szomjas és kipihenhetetlenül fáradt. Nem sok idő múlva ismét tudatába szivárgott az önkívület szelleme, ami időlegesen megszabadította a tettenérhető fájdalmak kínjaitól.

Az erős, a hatalmas, a mindazonáltal gyáva Dömper nem tartotta feltétlenül szükségesnek a gyermek orvosi vizsgálatát. „Majd kirúgja magát, mint a selemkendő” derűsködött visszataszítóan, majd minden komolyabb lelkiismeretfurdalás nélkül hazazavarta az álláspontját elképedve helytelenkedő romákat, és ő is éjszakai nyugovóra tért.

Azon az éjszakán és az azt követő néhány napban az életvidám, alig hét-estendős Flótásból koravén, sírig-bicegő Döcévé változott. Már hiába szállították a megyeszékhely jörfelszerelt sebészetre, a megnyomorító delután óta eltelt hat nap végzetesen helyrehozhatatlan elváltozásokat okozott a gyermek szervezetében.

Attól az időtől kezdve sohasem mondta a hegyesre pödrött bajszú Dömpernek, hogy „apám” és három hosszú évtizeden keresztül sohasem fogott vele kezét...

(Folytatjuk.)

Cimboratábor Csillebércen

Negyedik alkalommal rendezték meg Csillebércen a már hagyománnyá vált tehetséges gyerekek táborát. Az egyhetes táborban mindenki jól érezte magát, talált érdeklődésének megfelelő foglalkozást. Néhányat nektek is bemutatok.

Hangolka: Angol nyelvű foglalkozás, melyet **Szabatos Márta** vezetett.

Versíró foglalkozás, azaz a Csillebércei bárdok, Csukás István vezetésével.

Agyagozás: **Székely János** Csillebércei örökmozgók, textilezők, szókimondók, meselánc, agytornácska. És persze mindezek mellé minden estére jutott koncert, irodalmi és vita műsorok is.

Az első estén Tégy a gyűlölet ellen címmel könnyű és népzenei koncerten vettünk részt. Itt, a művészeti élet kiemelkedő személyiségei léptek föl. Rajtuk kívül hivatalosak voltak az ország legjobb amatőr illetve profi nemzetiségi felnőtt- és gyermek csoportok.

Fellépett többek között az Ando Drom cigány együttes is. Hagyományos, gyűjtött cigány népzene és a mai nagyvárosi cigányság életérzéseit bemutató saját szerzeményeikkel szórakoztattak bennünket.

A továbbiakban naplórészleteket olvashattok, melyeket szeretettel nyújtok át számotokra.

Augusztus 16. vasárnap

Ezen a napon a Szamárfül című gyermekműsort nézhettük meg, és két műsorvezetőjét, Bertalant és Violát, azaz **Szacsvay Lászlót** és **Nemes Takács Katát** köszönthettük körükben. Vidám másfél órát tölthettünk velük, és a meghívott színész, illetve énekes vendégeikkel.

Augusztus 17. hétfő

A Szókimondó műsor vezetője **Popper Péter** pszichológus közreműködésével olyan valóságos történeteket játszottunk el fantáziánk és beleélőképességünk segítségével, melyek a hétköznapijaink részei. És persze vita követi mindezt, szókimondó beszélgetés.

Augusztus 18. kedd

Csajkovszkij – Mendelssohn – Mozart koncert. A Balatonalmádi Zene tábor vendégszereplése nálunk, Csillebércen. Közreműködött a Magyar Rádió és Televízió kibővített Ifjúsági Zenekara, **Uri Mayer** vezényletével.

Augusztus 19. szerda

Zenelánc. A zenei tábor legjobb szólistáinak koncertje.

Augusztus 20. csütörtök

Csillebércei bárdok. Ezen az estén a csillebércei bárdok azaz Csillebérc „dalnokai” szópárbajban, rímek, rigmusok, szóképek veretlen bajnokságában mérhetik össze tudásukat. Csukás István, hívta költő és zenészbarátait irodalmi bajvívásra, és látni lehetett, hogy a szavak, bár nem okoznak külsérelmi nyomokat, hatásos fegyverekké válhatnak egy avatott mester kezében. A nemes versengés a vers megszületésének műhelytitkaiba is beavattak bennünket, csillebércei bárdokat. (Én is erre a foglalkozásra jártam.)

Augusztus 21. péntek

Ez volt az utolsó nap a búcsú est, amely szomorú, de nagyon szép, emlékeztető este volt, Ez is valami?! alcímmel. **Levente Péter** és **Gryllus Vilmos** a Cimborák Vakáció utolsó vendégei. Együtt idéztük fel a tábor fáradalmait, szépségeit, a foglalkozásokon való nehézségeket, sikerélményeket. Itt főleg a bárdoknak volt lehetősége arra, hogy a délelőtti foglalkozásokon írtakat elolvassa, vagy a Meseláncosoknak, hogy meséljenek. Ha valakinek nem volt kedve, az a táborút előtt nyársalhatott és nézhette Vilmos, Péter és a gyerekek műsorát. Elmúlt a tábor gyorsan, de nagyon sokat tanultunk és ezek bennünk maradnak.

Ilyen volt a tábor Csillebércen, amely 1995. július 15-től 22-ig tartott!

Rác Zsuzsanna

Hárs Ernő

Felesleges tudnivalók

*Aki kertel, nem biztos, hogy
kertész,
cserkeszek közt nem mindenki
cserkész.*

*

*Berberek közt nem mindenki
barbár,
tatárhúshoz nem illik a tartár.*

*

*Eszkimónők nem hordanak
kimonót,
a remete minden szava monológ.*

*

*Mészárosnál jó dolga van a
dognak,
dadaisták nem okvetlen dadognak.*

*

*Az égen is turnust vált a turnus:
Jupiter jön, s búcsúzik Saturnus.*

*

*Váiról ismerik a természet,
nem arról, hogy primőröket
termeszt.*

*

*Szép a téli erdő, mikor zúzmarás,
csak ne fájna benne a hiúzmarás.*

*

*Bár a nevük egymás mása
szakasztott,
barack helyett sose egyél tarackot.*

Faragások

*Gyalog mentem
az erdőbe
nem lovon, se bricskán,
kampósbotot
faragni, de
beletört
a bicskám.
Így jár, akit
paszuly helyett
nyelvtanon
neveltek,
könnyebb dolog
faragnia
bot helyett
a verset.*

F E J T Ö R Ö K

BETŰPORTRÉ

A betűkből rajzolt fejek egy-egy keresztnévet rejtnek. Megtudhatjátok a három portré nevét, ha a betűket helyesen olvassátok össze. A három nevet kérjük beküldeni!

SZÓKERESZT

Egészítsétek ki az ábrát úgy, hogy vízszintesen és függőlegesen is értelmes szavak alakuljanak ki! Megfejtésül ezt a 4 szót kérjük beküldeni!

Átlátsz a kockákon?

1.

2.

Következtessétek ki, hogy az 1. és a 2. dobókocka nem látható oldalain – a láthatóakkal átellenben – hány pötty van!

HALANDZSA

Négy melléknevet „halandzsa” nyelven írtunk le. Bontsd őket szótagokra, és úgy rakd össze, hogy másik négy értelmes szó alakuljon ki!

szíteszére manes
béves silyes

Jó bogarászt!

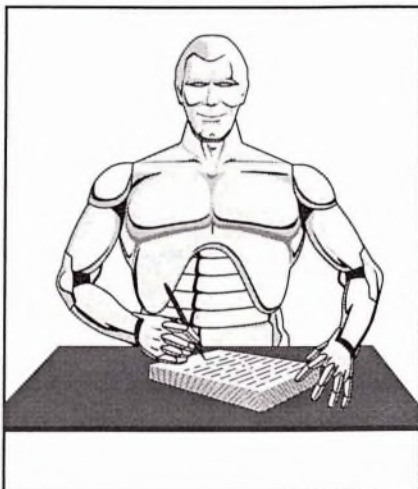
Csalafintaság

– Hová mentek, húsz ludak?
– Nem vagyunk mi húsz ludak, ha mégennyien meg félennyien lennénk, akkor lennénk húsz ludak!

Nos szerintetek hányan lehetnek a húsz ludak?

Jó fejtörést!
Megfejtéseiteket várjuk a szerkesztőségbe!

„Lungo Drom”
5000 Szolnok, Szapáry út 19.

Az oldalt összeállította:

Bújdósó Jánosné

ÖSSZEFOGÁS a sajtó eszközével

1995. augusztus 18-án Budapesten a Zichy úti Off Broadway kávéházban került sor a most induló Összefogás című lap sajtótájékoztatójára.

Mint megtudtuk, a lap címe egyben programnyilatkozat is. Olyan összefogásra szólítanak mindenkit, ami közös gondolkodásra serkenti a legszélesebb tömegeket. A tolerancia a társadalmi konszenzus, a demokrácia kiszélesítésére törek-szenek a sajtó eszközeivel. Feladatuknak tekintik a tájékoz-tatást a jelenségek feltárását, illetve helyet adnak a jövő fej-lesztését elősegítő gondolkodóknak. Az újságot a Zhutinas Független Országos Cigányszervezet adja ki. Felelős kiadó: **Makai István**, főszerkesztő **Lovas Gábor**. Támogatója az Európai Üzleti Polytechnikum és Nemzetközi Szakközépis-kola, melynek ügyvezető igazgatója **Nagy Lajos** elmondta, hogy az elmúlt években egyre szorosabb kapcsolat alakult ki a Zhutinassal, és azt tapasztalták, hogy a szervezet nemcsak tervez, de hatékonyan cselekszik is. Ennek egyértelmű kö-vetkezményeként támogatják kezdeményezésüket. Az újság 5000 példányban jelenik meg. Idén tervezik kéthetenkénti megjelentetését.

Lilla

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj egy évre: 174 Ft,
fél évre: 87 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetés díját a szerkesz-tőség címére kell eljuttatni:

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/fax: 56/420-110

Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.

Megrendelőink között az év
végén
ÉRTÉKES
vásárlási utalványokat
sorsolunk ki!

A Cigány Tudományos és Művészeti Társaság kiadásában megjelent és előkészületben lévő könyvek

Rostás-Farkas György – Karsai Ervin:

Cigány-magyar, magyar-cigány szótár

Ára: 300 Ft

Rostás-Farkas György – Karsai Ervin:

A cigányok története

Le romengi historiája

(magyar nyelven)

Ára: 170 Ft

Rostás-Farkas György – Karsai Ervin:

A cigányok hiedelemvilága

Le romenge tradíciój

Ára: 150 Ft

Rostás-Farkas György – Karsai Ervin

Ősi cigány mesterségek és foglalkozások

(Magyar nyelven. A kiadvány – sajnos – elfogyott, bővített, javított utánnyomás várható.)

Ára: 230 Ft

Rostás-Farkas György:

Cigányságom vállalom

Grizhij muro romanipe

Ára: 170 Ft

Rostás-Farkas György:

Maladyipe / Találkozás

Ára: 245 Ft

Rostás-Farkas György:

A kis herceg / O cino krajoro

Ára: 220 Ft

Rostás-Farkas György – Karsai Ervin:

Képes olvasókönyv

Ára: 185 Ft

Rostás-Farkas György:

Tiétek a szívem / Tumaroj muro jilo

Ára: 240 Ft

Rostás-Farkas György – Karsai Ervin:

Apám meséi I.

Le tataske paramichi

(Cigány mese és mondavilág)

Ára: 190 Ft

Rostás-Farkas György:

Megváltásért / Som

Ára: 195 Ft

Országos vásárok naptára

1995. szeptember

Szeptember 7. (csütörtök)

Ónod	oák.
Érésznye	bv.
Újszász	oák.
Vésztő	oák.
Alakomár I. (Kiskomárom)	oá.

Szeptember 8. (péntek)

Alap	oák.
Sásd	oák.
Szigetvár	oák.
Szombathely	ok.

Szeptember 9. (szombat)

Alsómocsolád	bv.
Apc	oák.
Bátaszék	oák.
Bodajk	bv.
Csépa	oák.
Debrecen	av.
Gödöllő	bv.
Hajdúszoboszló	ok.
Jászberény	oák.
Kecskemét	av.
Kerekegyháza	oák.
Kompolt	oák.
Mocs	oák.
Ózd	oák.
Pécs	ok+av.
Polgárdi	oák.
Sárvár	nmv.
Siófok-Kiliti	av.
Sükösd	oák.
Szegvár	oák.
Szentlőrinc	oák.
Tószeg	oák.

Szeptember 10. (vasárnap)

Alsómocsolád	bv.
Baja	bv.
Biharnagybajom	oák.
Bodajk	bv.
Bükkösd	bv.
Dabas	oák.
Debrecen	av.
Dunavecse	oák.
Ésekvadkert	oák.
Fót	Fóti Szüret
Gödöllő	bv.
Hajdúszoboszló	ok.
Hatvan	av.
Heves	av.
Himod	bv.
Inárcs	bv.
Hódmezővásárhely	av.
Jászárokszállás	av.
Kecskemét	av.
Kemence	bv.
Magyarbánhegyes	bv.
Mernye	ok.
Miskolc	av.
Mesztegyő	oák.
Mezőkovácsháza	bv.
Nagykálta	oák.
Ótömös	bv.
Pásztó	oák.
Pásztói	bv.
Pecöl	bv.

Petőfiszállás	bv.
Pécs	oák+av.
Rábapaty	bv.
Poroszló	bv.
Sásd	bv.
Siófok-Kiliti	av.
Siókút	oák.
Sopronnémeti	bv.
Sopronkövesd	bv.
Szabadszállás (Csintova I.)	oák.
Szeged	ok+av.
Szegvár	bv.
Szentes	oák.
Szombathely	kjv.
Tompá	oák.
Tiszafüred	av.
Tiszaug	bv.
Törtel	oák.
Vasvár	bv.
Vértesszőlős	bv.
Zagyvarékas	oák.
Zalaegerszeg	av.

Szeptember 11. (hétfő)

Békés	oák+mgv.
Dédestapolcsány	oák.
Himod	bv.
Kiszidány	bv.
Körmend	oák.
Mezőkeresztes	oák.
Pér	oák.
Siklós	oák.
Sopronnémeti	bv.
Sziksó	oák.
Torony	bv.

Szeptember 12. (kedd)

Alsószentiván	bv.
Pétervására	oák.
Szombathely	oák.
Zalaegerszeg	oák.

Szeptember 13. (szerda)

Biharkeresztes	ok.
Csorna	oák.
Heves	oák.
Makó	oák.
Mezőcsát	oák.
Tiszakarád	oák.
Újkér	oák.

Szeptember 14. (csütörtök)

Kapuvár	oák.
Mezőkövesd	oák.
Orosháza	oák.

Szeptember 15. (péntek)

Szombathely	oák.
-------------	------

Szeptember 16. (szombat)

Bercel	oák.
Debrecen	av.
Fajsz	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Kecskemét	av.
Kápolna	oák.
Mohács	oák.
Nagyorosi	oák.
Nagyrabé	ok.
Patvarc	oák+av+mgv.

Pécs	ok+av.
Répcelak	bv.
Sarkad	av+mgv.
Siófok-Kiliti	av.
Szeged-KKd.	oák.
Télás	bm.

Szeptember 17. (vasárnap)

Ajka	av+bp.
Ács	bv.
Baja	ok.
Debrecen	av.
Duka	bv.
Dunaöldvár	oák.
Dunaujváros	av.
Erdőtelek	oák.
Gersekarát	bv.
Gérce	bv.
Hajdúszoboszló	ok.
Hatvan	av.
Hencida	oák.
Hódmezővásárhely	av.
Ikrény	bv.
Jászapáti	av+mgv.
Jászfényszaru	bv.
Kakucs	bv.
Kaposvár	ok.
Kecskemét	oák.
Kenderes	oák.
Kengyel	oák.
Kiskunfélegyháza	av.
Kötelek	oák.
Kunszentmiklós	oák.
Magyarhertelend	bv.
Mány	bv.
Miskolc	av.
Mikosszéplak	bv.
Monor	oák+av.
Mórahalom	oák.
Nagykanizsa	av.
Narda	bv.
Orosháza	av.
Ócsöd	oák.
Pákozd	bv.
Pázmándfalú	bv.
Pécs	oák+av.
Répczemere	bv.
Sándorfalva	bv.
Siófok-Kiliti	av.
Sülysáp	oák.
Szászvár	oák+av+mgv.
Szeged	av.
Szombathely	kjv.
Terény	oák.
Tiszaújváros	oák.
Tokaj	oák.
Újkígyós	bv.
Vác	bv.

Szeptember 18. (hétfő)

Jászszeres	bv.
Kapuvár	oák.
Körmend	oák.
Lovászpata	oák.
Veresegyháza	oák.

Szeptember 19. (kedd)

Felsőnyárad	oák.
Hatvan	oák.

R Ö V I D Í T É S E K

av.	= autóvásár
bnapi=	bányásznap vásár
bv.	= búcsúvásár
bp.	= bolhapiac
kjv.	= közúti jármű vásár
lv.	= lóvásár
mgv.	= munkagép vásár
nm	= népművészeti
oák.	= országos állatvásár
oák.	= országos állat- és kirakodó vásár
ok.	= országos kirakodó vásár
osk.	= országos sertés- és kirakodó vásár
r.	= régiségvásár
üv.	= ünnepi vásár

Mihályi	oák.
Szombathely	oák.

Szeptember 20. (szerda)

Polgár	oák.
Rudabánya	oák+oák.

Szeptember 21. (csütörtök)

Drávafo	oák.
Edelény	oák.

Szeptember 22. (péntek)

Szombathely	ok.
Véménd	oák.

Szeptember 23. (szombat)

Debrecen	av.
Hajdúszoboszló	ok.
Kecskemét	av.
Madaras	oák.
Mágocs	oák.
Pécs	ok+av.
Sárbogárd	oák.
Siófok-Kiliti	av.
Szabadhidvég	ok.

Szeptember 24. (vasárnap)

Alattyán	bv.
Alcsutóboz	bv.
Békésszentandrá	oák.
Csorna	av.
Csongrád	av.
Csöng	bv.
Csörötn	bv.
Debrecen	av.
Felsőpakony	bv.
Gomba	bv.
Hatvan	av.
Hódmezővásárhely	av.
Hajdúszoboszló	ok.
Izsák	oák.
Ják	bv.

Jászszeres	oák.
Jászfényszaru	oák.
Kaposvár	av.
Kecskemét	av.
Kemenessömjen	bv.
Kunhegyes	oák+kjv.
Miskolc	av.
Nagykálta	oák.
Nagykörös	oák.

Nagyótfalu	bv.
Oroszlány	bv.
Pásztó	av.
Pécs	oák+av.
Pécsvárad	oák.
Sárkeszi	bv.
Siófok-Kiliti	av.
Szeged-Kkd.	ok+av.
Szirák	oák.
Szombathely	kjv.
Tamási	oák+av.
Tápiógyörgye	bv.
Telekgerendás	bv.
Tömörkény	bv.
Zalaszentgrót	av.

Szeptember 25. (hétfő)

Körmend	oák.
Martonvásár	oák.
Szécsény	oák.

Szeptember 26. (kedd)

Nagybörzsöny	oák.
Sajókáza	oák.
Szombathely	oák.

Szeptember 28. (csütörtök)

Kisbér	oák.
Sarkad	oák.
Szany	ok.
Pécs	r.

Szeptember 29. (péntek)

Déaványa	oák.
Pécs	r.
Szombathely	ok.

Szeptember 30. (szombat)

Debrecen	av.
Gyál	oák.
Hajdúszoboszló	ok.
Isaszeg	osk+r.
Jászárokszállás	oák.
Kecskemét	av.
Kőrostarcsa	oák.
Kőszeg	bv.
Mezőberény	av.
Pécs	oák+r.
Siófok-Kiliti	av.
Szabadhidvég	oák.
Szank	oák.
Tornaszentjakab	oák.
Zabar	oák.

Gyügyi S. Ödön alkotása

